

Milieuverklaring 2021-2023 van het Federaal Planbureau

EMAS

Bijwerking 2023
(gegevens 2022)

**Federaal
Planbureau**

Economische analyses en vooruitzichten

Bijdragen

Deze publicatie werd verwezenlijkt onder leiding van Patricia Delbaere (dp@plan.be).

Hebben bijgedragen: Bruno Hoornaert, Guy Trachez, Bart Van den Cruyce, Guy Vandille en Baudouin Regout.

Hebben meegewerkt: Silvie Daenen, Paul Ernoux, Nathalie Fostier, Patrick Vandenhove en Saskia Weemaes.

Federaal Planbureau
Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel
tel.: +32-2-5077311
e-mail: contact@plan.be
<http://www.plan.be>

Inleiding door de Commissaris

Het personeel en de directie van het Federaal Planbureau zijn zich bewust van de impact van hun activiteiten op het leefmilieu en ondernemen sinds bijna 25 jaar een groot aantal initiatieven op dat vlak. In de mate van het mogelijke vermindert (vermeerdert) onze organisatie haar negatieve (positieve) impact op het leefmilieu en we zullen deze inspanningen ook in de toekomst blijven verderzetten.

Een officieel erkend en extern geverifieerd milieuzorgsysteem vormt de beste waarborg voor het continu verbeteren van onze milieu-impact. Het directiecomité van het Federaal Planbureau heeft dan ook reeds in 2002 besloten om zich in te schrijven in het kader van het label ecodynamische onderneming van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en kreeg bij toetreding onmiddellijk twee sterren. De sindsdien ondernomen inspanningen werden ondertussen in 2008 beloond met een derde ster wat in 2012 en 2015 bevestigd werd. Begin 2019, heeft het bureau ook drie sterren gekregen voor het hernieuwd Label ecodynamische onderneming. De drie sterren werden opnieuw behaald in 2022 voor de nieuwe vestiging.

Sinds 2006 kadert het Federaal Planbureau haar leefmilieustrategie eveneens binnen het *Eco-Management and Audit Scheme* (EMAS). Dit Europees milieuzorgsysteem biedt een structureel kader dat de concrete opvolging van de vooropgestelde milieudoelstellingen en -acties mogelijk maakt op lange termijn.

De verhuis van het Federaal Planbureau in februari 2020 bood nieuwe mogelijkheden voor milieuverbeteringen. Die inspanningen worden in de toekomst aangehouden en waar mogelijk geoptimaliseerd. Het doel is om zowel de EMAS-registratie als, in tweede instantie, het label ecodynamische onderneming van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in dit nieuwe gebouw te behouden.

Ik zal mij inzetten om de goede werking van de EMAS-werkzaamheden binnen het Federaal Planbureau te verzekeren en mijn medewerkers aanmoedigen om bij te dragen aan de zorg voor het leefmilieu.

Baudouin Regout
Commissaris van het Plan

Inhoudstafel

Inleiding door de Commissaris	3
Inhoudstafel	1
Milieubeleid 2021-2023 (23 mei 2022)	3
1. Het Federaal Planbureau	4
1.1. Identiteitskaart van het Federaal Planbureau	4
1.2. Organigram van het Federaal Planbureau	6
2. Voorstelling van het milieubeheersysteem (MBS)	7
2.1. Diagram van de structuur van het MBS op het Federaal Planbureau	7
2.2. Verklaring van de elementen van het MBS	7
3. Het Federaal Planbureau en zijn belangrijke directe milieuaspecten	10
3.1. Indicatoren voor het milieubeheersysteem	10
3.2. Mobiliteit	13
3.2.1. Belangrijkste acties	13
3.2.2. Opvolgingsindicatoren	15
3.3. Papier	19
3.3.1. Belangrijkste acties	20
3.3.2. Opvolgingsindicatoren	21
3.4. Energie	23
3.4.1. Belangrijkste acties	23
3.4.2. Opvolgingsindicatoren	24
3.5. Water	28
3.5.1. Belangrijkste acties	28
3.5.2. Opvolgingsindicatoren	29
3.6. Aankopen	30
3.6.1. Belangrijkste acties	30
3.6.2. Opvolgingsindicatoren	31
3.7. Afval	32
3.7.1. Belangrijkste acties	32
3.7.2. Opvolgingsindicatoren	33
3.8. Onderhoudsproducten	35
3.8.1. Belangrijkste acties	35

3.8.2. Opgvolgingsindicatoren	35
3.9. Biodiversiteit	36
3.9.1. Belangrijkste acties	36
3.9.2. Opgvolgingsindicatoren	37
3.10. Transversale indicatoren	37
3.10.1. Uitstoot van broeikasgassen (BKG)	38
3.10.2. Uitstoot luchtverontreinigende stoffen	39
4. Het Federaal Planbureau en zijn indirecte milieu-aspecten.....	40
4.1. Belanghebbenden	40
4.1.1. Belangrijkste acties	40
4.1.2. Opgvolgingsindicatoren	40
4.2. Opdrachten van het FPB	40
4.2.1. Belangrijkste acties	40
4.2.2. Opgvolgingsindicatoren	41
5. Het Federaal Planbureau en de wettelijke milieuvoorschriften	42
6. Bijlagen.....	43
6.1. Synthetische tabel met de resultaten van de cyclus 2007-2009	43
6.2. Synthetische tabel met de resultaten van de cyclus 2010-2012	44
6.3. Synthetische tabel met de resultaten van de cyclus 2013-2015	45
6.4. Synthetische tabel met de resultaten van de cyclus 2016-2017	46
6.5. Synthetische tabel met de resultaten van de cyclus 2018-2020	47
6.6. Rekenmethode voor de berekening van de uitstoot	48
7. Verklaring van de milieuverificateur over de verificatie- en valideringswerkzaamheden ..	49
Het Federaal Planbureau	50
De publicaties van het Federaal Planbureau.....	50

Milieubeleid 2021-2023

(15 mei 2023)

Het Federaal Planbureau stelt zijn wetenschappelijke deskundigheid inzake economische, sociaal-economische en ecologische beleidsvraagstukken, met inbegrip van de integratie van die beleidskwesties in een context van duurzame ontwikkeling, ter beschikking van de regering, het parlement, de sociale partners en nationale en internationale instellingen. De resultaten van zijn onderzoek worden aan de gemeenschap meegedeeld en dragen bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau wil een actieve bijdrage leveren in de zorg voor een leefbaar en gezond milieu. Daarmee wil het ook het belang van de voorbeeldfunctie van een overheidsinstelling benadrukken en hoopt het zo, naast zijn medewerkers, de andere overheidsdiensten, organisaties en bedrijven te overtuigen milieubewust te handelen.

Om aan deze ambitie concreet gestalte te geven, schrijft het Federaal Planbureau zijn werkzaamheden in binnen twee milieuzorgsystemen. Het Federaal Planbureau bezit, sinds 2002, het label 'ecodynamische onderneming' van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ('2 sterren tussen 2002 en 2008 en '3 sterren' sinds 2008) en sinds 2006 is het ook geregistreerd in het *Eco-Management and Audit Scheme* (EMAS-)kader van de Europese Unie. In het nieuwe gebouw werd het laatste reeds in 2020 vernieuwd, daar waar voor het Brusselse label eind 2022 opnieuw drie sterren behaald werden.

Het Federaal Planbureau, huurder van het gebouw op de Belliardstraat 14-18 in Brussel, verbindt zich ertoe om zijn positieve (negatieve) invloed op het milieu voortdurend te verbeteren (verminderen). Het zal daartoe tevens een permanente dialoog onderhouden met de eigenaar van het gebouw evenals met haar andere sleutelbelanghebbenden.

Om de continue verbeteringen waar te maken zal het Federaal Planbureau niet enkel oog hebben voor zijn milieuprestaties, maar ook rekening houden met de oorzaken van de effecten op het milieu.

Het Federaal Planbureau zal zich, gedurende de drie komende jaren, meer bepaald concentreren op negen milieuactiedomeinen:

- ▶ beperken negatieve impact (CO₂, andere vervuiling, congestie) gelinkt aan individuele gemotoriseerde transportmiddelen,
- ▶ vermindering van het papierverbruik,
- ▶ vermindering van het energieverbruik,
- ▶ beperking van het waterverbruik,
- ▶ duurzame alternatieven blijven aanbieden voor het bureaumateriaal,
- ▶ stijging van de recyclage van afval en vermindering van de afvalproductie,
- ▶ verder beperken van het gebruik van gevaarlijke/irriterende en niet duurzame onderhoudsproducten op het FPB,
- ▶ bevordering van de biodiversiteit in de FPB-tuin,
- ▶ een betere samenwerking nastreven met de interne en externe belanghebbenden.

Het Federaal Planbureau zal ook op de hoogte blijven van de relevante Europese, federale en regionale milieuwetgeving, hierop anticiperen en deze naleven.

Baudouin Regout
Commissaris

Igor Lebrun,
Verantwoordelijke van de Algemene Directie

Page 2 of 2

Saskia Weemaes,
Commissaris-Adjunct en verantwoordelijke van de
Algemene Diensten

Joost Verlinden,
Verantwoordelijke van de Sectorale Directie

1. Het Federaal Planbureau

1.1. Identiteitskaart van het Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut. Het maakt studies en vooruitzichten over economische, sociale en milieubeleidskwesties. Ook wordt de integratie van die beleidskwesties in een context van duurzame ontwikkeling bestudeerd.

De instelling stelt minder dan 100 personeelsleden te werk. In 2002 verkreeg het Federaal Planbureau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het Label ecodynamische onderneming (twee sterren) voor het op poten zetten van een intern milieuzorgsysteem en een milieuprogramma. In 2005 werd het label, dankzij volgehouden inspanningen, verlengd tot eind 2008. In 2008, werd er een bijkomende ster verkregen en sindsdien heeft het FPB dus drie sterren voor het label ecodynamische onderneming, bevestigd in 2012 en 2015. Begin 2019, heeft het bureau ook 3 sterren gekregen voor het hernieuwd label ecodynamische onderneming.

Daarnaast heeft de Directieraad van het Federaal Planbureau van 20 oktober 2005, overeenkomstig de beslissing van de ministerraad van 20 juli 2005, beslist om in 2006 de EMAS-registratie te behalen. Deze werd begin 2007 behaald.

Het Federaal Planbureau bevond zich in de Kunstlaan 47-49, 1000 Brussel tot 16 februari 2020. Vanaf 17 februari 2020, bevindt het Federaal Planbureau zich in de Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel. De EMAS-verbintenis van het Bureau (in 2020) en de verbintenis ten opzichte van het Label ecodynamische onderneming (drie sterren in 2022) werden beiden vernieuwd in het nieuwe gebouw.

Mevr. Delbaere werd aangewezen als EMAS-adviseur en Mevr. Weemaes, Commissaris-Adjunct, volgt en ondersteunt het proces namens de directie.

De EMAS-registratie is van toepassing op het door het Federaal Planbureau bezette gebouw en op al haar opdrachten.

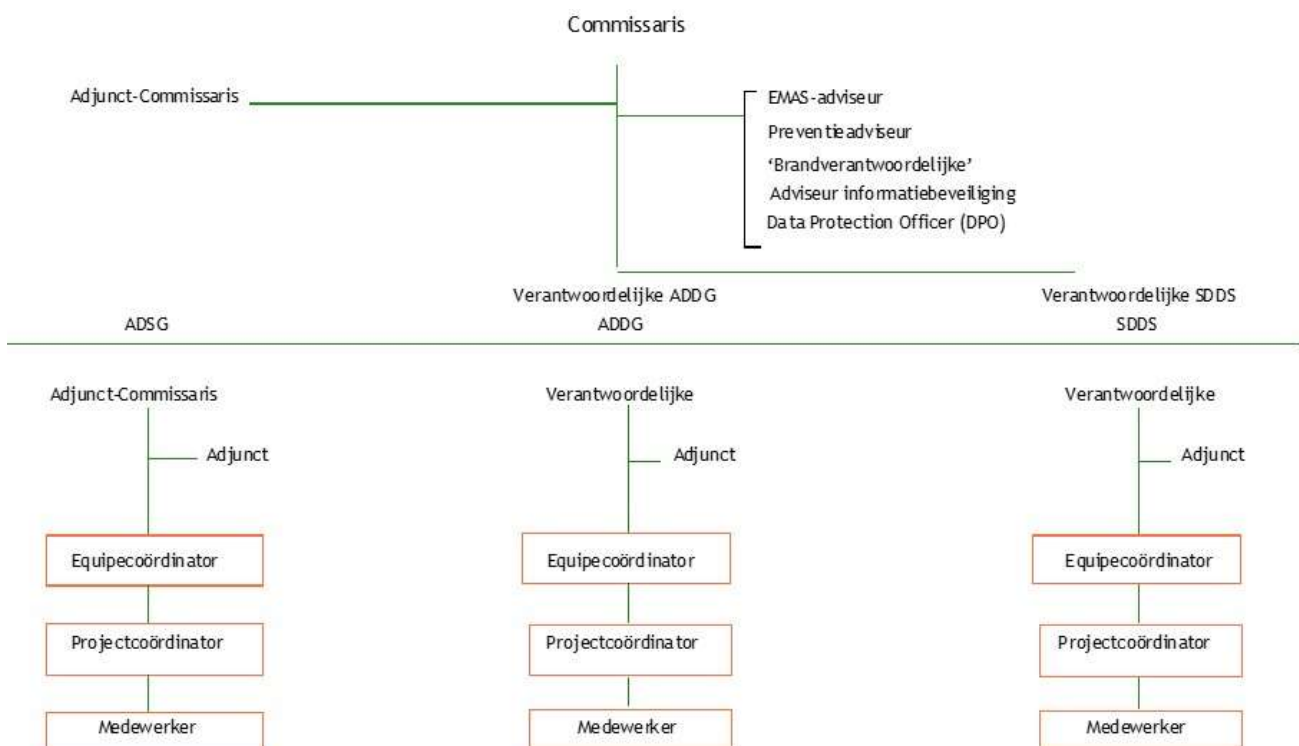
Naam	Federaal Planbureau
Oprichtingsdatum	1994
Vorm	Instelling van openbaar nut
Adres	Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel (sinds 17 februari 2020)
Telefoon	02/507.73.11
Website	http://www.plan.be
NACE-code	84.111
Gemiddeld aantal werknemers/jaar	86 VTE ¹ en 34 VTAE ² in 2022
Oppervlakte in m ²	8 verdiepingen van 558 m ² , 1 verdieping van 513 m ² en 1 verdieping van 432 m ² .
Infrastructuur	Huurder van het gebouw
Activiteitensector	Uitvoeren van wetenschappelijke studies
Reeds verworven labels	EMAS registratie REG. NO. BE-BXL-000011 sinds 2007 Label ecodynamische onderneming: 2 sterren van 2002 tot 2008 en 3 sterren sinds 2009.
Milieuvergunning	Belliardstraat 14-18, dossier B636/2019, geldig tot 6 juni 2035.

¹ Voltijds equivalent

² Voltijds equivalente aanwezigheid

1.2. Organigram van het Federaal Planbureau

In 1999 werd een "greening"-groep opgericht met een tiental vrijwilligers. Elke persoon van deze groep is verantwoordelijk voor een thema en zorgt voor de opvolging van dit thema zowel op het vlak van indicatoren als op het vlak van uit te voeren acties. Deze groep bestaat uit een mobiliteitscoördinator, een verantwoordelijke papier, een verantwoordelijke energie, een verantwoordelijke water, een verantwoordelijke aankopen, een verantwoordelijke eerlijke handel, een verantwoordelijke afval en een verantwoordelijke onderhoudsproducten. De verantwoordelijke voor het budget en het beheer van het gebouw evenals het directielid dat het proces ondersteunt komen de groep vervolledigen. De EMAS-adviseur is verantwoordelijk voor het beheer van het EMAS-systeem en maakt eveneens deel uit van de greeninggroep.

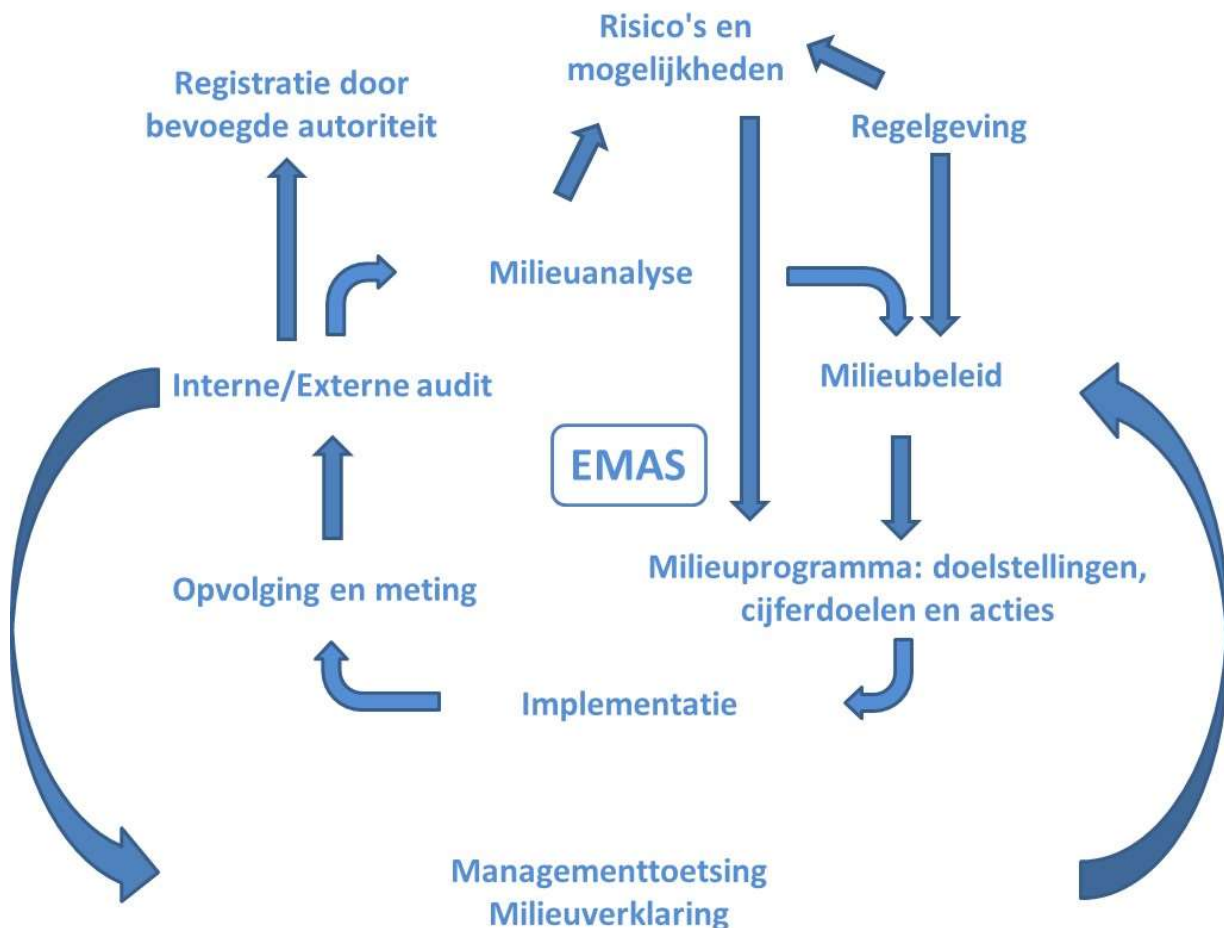

ADSG: Algemene diensten - Services généraux
 ADDG: Algemene directie - Direction générale
 SDDS: Sectorale directie - Direction sectorielle

2. Voorstelling van het milieubeheersysteem (MBS)

2.1. Diagram van de structuur van het MBS op het Federaal Planbureau

Het onderstaande schema omvat de grote fasen van het EMAS-systeem, zoals beschreven in de EMAS-verordening. Ze worden daarna toegelicht rekening houdend met de specificiteiten van het FPB.

2.2. Verklaring van de elementen van het MBS

Het milieubeheersysteem (MBS) van het Federaal Planbureau laat het personeel toe gemakkelijk zijn verantwoordelijkheden en taken te bepalen. Het personeel wordt ertoe aangespoord mee te werken aan projecten tot verbetering van de milieuprestaties. Het systeem wordt toegelicht in een handleiding en procedures.

De voornaamste elementen van het MBS zijn:

Het **milieubeheersysteem** (MBS) beschrijft de organisatorische en operationele structuur op het vlak van planning, procedures en vereiste middelen. Hierdoor kunnen o.a. de milieudoelstellingen verwezenlijkt worden en kan de reglementering nageleefd worden.

De **milieu-analyse** is de analyse van de directe en indirecte problemen, impact en resultaten op het vlak van milieu bij alle activiteiten. Ze maakt het mogelijk de belangrijke milieueffecten en de te beheersen activiteiten te bepalen op basis van 6 criteria: grondstofstromen, wetgeving, milieu-impact, praktijken, opinie van de werknemers en invloed (omkeerbaarheid). Voor elk van deze criteria worden punten toegewezen ten opzichte van de omvang van de impact op het milieu: normale, significante of zeer significante impact. De som van deze punten maakt het mogelijk om het prioriteitsniveau te bepalen op een schaal van 5 niveaus, waarvan de 3 hoogste niveaus de belangrijke milieueffecten identificeren. De milieu-impact van alle activiteiten wordt eveneens vanuit een levenscyclusperspectief geanalyseerd.

De milieu-analyse omvat daarnaast het bepalen van de organisatorische context evenals de identificatie van de belanghebbenden en van hun behoeften en verwachtingen.

De huidige **regelgeving** vervolledigt de milieuanalyse met een lijst van alle wettelijke en andere vereisten die van toepassing zijn op het Federaal Planbureau. Deze reglementering is vooral afkomstig van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De verschillende aspecten van de milieu-analyse (directe en indirecte problemen, context, belanghebbenden en regelgeving) zijn verder het onderwerp van een analyse van de **risico's en opportuniteiten**.

Het **milieubeleid** formaliseert de door de instelling aangegeven verbintenis. Het wordt ondertekend door de Commissaris van het Plan en wordt ad valvas opgehangen. Het is ook beschikbaar op de website van het Federaal Planbureau.

Het **milieuprogramma** bepaalt de milieudoelstellingen en hun cijferdoelen evenals de concrete acties om deze doelstellingen en cijferdoelen te halen. Het beschrijft de reeds genomen of geplande maatregelen op het vlak van menselijke, technische en budgettaire middelen. Het legt tevens toepassingstermijnen vast. Het milieuprogramma wordt onder andere opgesteld op basis van de milieuanalyse en van de geïdentificeerde risico's en opportuniteiten. De **milieudoelstellingen** zijn de doelstellingen die werden gekozen om de belangrijke milieueffecten te verminderen en de activiteiten beter te beheersen. Ze zijn in overeenstemming met het milieubeleid van het Federaal Planbureau.

De **implementatie** bevat o.m. het opstellen van procedures, het definiëren van rollen en verantwoordelijkheden in het proces, het uitvoeren van de maatregelen en acties voorzien in het programma.

De **opvolging en de meting** verzekert een monitoring van de toestand van de situatie aan de hand van milieuprestatie-indicatoren.

De **interne audit** is een interne toetsing van de goede werking van het MBS. Het belang van dat beheermiddel is dat eventuele stoornissen kunnen worden opgespoord en dat mogelijkheden tot verbetering kunnen worden aangebracht. De resultaten van de audit worden geanalyseerd tijdens de jaarlijkse managementtoetsing. De **externe audit** leidt tot het valideren van het systeem en van de milieuverklaring door een geaccrediteerde externe verificateur.

De **managementtoetsing** is een beoordeling van het MBS door de directie teneinde de continue geschiktheid, adequaatheid en doeltreffendheid daarvan te garanderen. Om de mogelijkheden tot verbetering en de noodzaak van wijzigingen in het MBS te evalueren, met inbegrip van het milieubeleid en

de milieudoelstellingen en -taakstellingen, steunt de managementtoetsing op de evolutie van de milieuanalyse, van de context en van de behoeften en verwachtingen van de belanghebbenden evenals op de geïdentificeerde risico's en opportuniteiten.

De **milieuverklaring** maakt deel uit van de externe communicatie. Aangezien ze openbaar wordt gemaakt, dient ze begrijpelijk, transparant en volledig te zijn. Ze is beschikbaar op de website van het Federaal Planbureau en ook bij de EMAS-adviseur.

De **registratie** is de laatste stap waarbij men zich bij de bevoegde autoriteit, namelijk Leefmilieu Brussel, laat registreren.

De **vormingen** worden voorzien naargelang de noden van de personen die betrokken zijn bij het MBS. De **interne communicatie** gebruikt een aantal middelen zoals mails, affiches, coffeebreaks enz.

3. Het Federaal Planbureau en zijn belangrijke directe milieuaspecten

3.1. Indicatoren voor het milieubeheersysteem

De belangrijke directe milieuaspecten betreffen acht thema's: mobiliteit, papierverbruik, energieverbruik, waterverbruik, aankopen, afval, onderhoudsproducten en biodiversiteit. In een transversaal punt komen ook de uitstoot van broeikasgassen en andere vervuilende stoffen aan bod. Daarna komen de indirecte milieuaspecten betreffende de belanghebbenden en de opdrachten van het FPB aan bod.

Elk van deze thema's wordt, in de volgende pagina's, voorgesteld onder de vorm van een fiche volgens eenzelfde structuur, wat het mogelijk maakt om de informatie over elk thema op een systematische wijze voor te stellen. Elke fiche herneemt een kader met de vastgestelde doelstellingen en bestaat uit twee rubrieken:

Belangrijkste acties: deze rubriek stelt de belangrijkste acties voor die uitgevoerd werden tijdens de cyclus voor de lopende cyclus evenals op de uitgevoerde en voorziene acties van de lopende cyclus. Het *Besluit (EU) 2019/61 van de Commissie van 19 december 2018 tot vaststelling van het sectorale referentiedocument betreffende beste milieubeheerpraktijken, sectorale milieuprestatie-indicatoren en benchmarks voor top-prestaties voor de overheidssector, in het kader van Verordening (EG) nr. 1221/2009 inzake de vrijwillige deelneming van organisaties aan een communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem (EMAS)* (in het vervolg van dit document het sectorale referentiedocument genoemd) bevat in rekening te houden milieubeheerpraktijken. De beste praktijken opgenomen in het sectorale referentiedocument werden ook beschouwd bij het opstellen van het milieuprogramma van het FPB voor de periode 2021-2023, maar het merendeel werd reeds toegepast of zijn niet toepasbaar.

Opvolgingsindicatoren: deze rubriek stelt de indicatoren voor die het mogelijk maken om de impact van het FPB op het milieu op te volgen. Voor de indicatoren die betrekking hebben op het gebouw (bijvoorbeeld water en energie) bevat deze rubriek de nieuwe indicatoren ontwikkeld voor het nieuwe gebouw, Belliardstraat 14-18, en deze worden opgevolgd vanaf maart 2020.

Deze indicatoren houden eveneens rekening met het hierboven vermelde sectorale referentiedocument.

Het Federaal Planbureau volgt zijn milieubeheersysteem op aan de hand van een aantal milieuprestatie-indicatoren die in de tweede rubriek van deze fiches voorgesteld worden. Een synthetische tabel vergelijkt de resultaten van deze indicatoren met de te bereiken doelstellingen en cijferdoelen. Naast de thematische indicatoren herneemt de tabel eveneens transversale indicatoren op, betreffende de uitstoot van broeikasgassen en andere vervuilende stoffen. De tabellen van de cycli 2007-2009, 2010-2012, 2013-2015, 2016-2017³ en 2018-2020 zijn in bijlage opgenomen terwijl de tabel hieronder de balans opmaakt voor de cyclus 2021-2023. De mate waarmee de indicatoren naar de doelstellingen evolueren wordt getoond met pictogrammen.

³ Om aan de nieuwe verplichtingen van de in augustus 2017 gewijzigde EMAS-Verordening te kunnen voldoen werd deze cyclus ingekort tot twee jaar.

De indicator evolueert naar de vastgestelde doelstelling en deze is bereikt / zal waarschijnlijk bereikt worden. In afwezigheid van een doelstelling, evolueert de indicator naar een vermindering van de milieu-impact.

De indicator evolueert niet voldoende en de doelstelling is niet bereikt/zal waarschijnlijk niet bereikt worden. In afwezigheid van een doelstelling, is de milieu-impact stabiel, zoals de evolutie van de indicator.

De indicator evolueert in tegengestelde richting dan die van de vastgestelde doelstelling en deze zal waarschijnlijk niet bereikt worden. In afwezigheid van een doelstelling, evolueert de indicator naar een vermeerdering van de milieu-impact.

Tabel 1 Cyclus 2021-2023

Thema	Doelstelling voor 2021-2023	
Mobiliteit	De gemiddelde jaarlijkse uitstoot ten gevolge van verplaatsingen per vliegtuig voor het Federaal Planbureau voor de periode 2021-2023 onder een jaarlijks gemiddelde houden van 14 ton CO ₂ per jaar.	
Papier	Het gemiddelde jaarlijkse papierverbruik over de periode 2021-2023 verminderen ten opzichte van het gemiddelde voor de periode 2018-2019: 3 200 vellen/VTAE.	
Energie	Geen kwantitatieve doelstelling.	
Water	Het waterverbruik door de groengevel beperken tot gemiddeld minder dan 400 m ³ per jaar gedurende de periode 2021-2023.	
	Het sanitair waterverbruik beperken tot gemiddeld minder dan 4,80 m ³ per VTAE per jaar gedurende de periode 2021-2023.	
Aankopen	Een aandeel duurzame aankopen van 80%. Het duurzaam karakter dekt de aspecten milieu (gerecycleerd, herlaadbaar...), economie (prijs, kwaliteit, levensduur...) en sociaal (met de beschikbare gegevens als beperking).	
Afval	De gemiddelde jaarlijkse productie van afval (rest-, PMD- en papierafval) voor de periode 2021-2023 zal onder de 450 liters/VTAE/jaar blijven.	
	Het aandeel gerecycleerd afval (PMD- en papierafval op het totaal afval) zal voor de periode 2021-2023 gemiddeld boven de 37 % blijven.	
Onderhoudsproducten	Jaarlijks, maximum 6 gevaarlijke onderhoudsproducten.	
Biodiversiteit	Het aandeel inheemse planten in de tuin vergroten: 100% inheemse planten tegen 2030.	
Belangen	Jaarlijks met een interne en een externe stakeholder in interactie treden om hun behoeften en verwachtingen in kaart te brengen.	

3.2. Mobiliteit

De problematiek van verplaatsingswijzen op het Federaal Planbureau betreft de (dagelijkse) woon-werkverplaatsingen, de verplaatsingen van de dienstwagens, het gebruik van Villo! en de internationale verplaatsingen (trein en vliegtuig) op eigen initiatief van het FPB, de verplaatsingen intern in België (met privéwagens), evenals de transportmiddelen die gebruikt worden door de bezoekers en door de onderaannemers. Het nieuwe gebouw, Belliardstraat 14-18, bevindt zich op een afstand van minder dan 200 m van het oude gebouw, Kunstlaan 47-49, en we zijn van mening dat het mobiliteitsthema dan ook niet beïnvloed werd door de verhuis, aangezien de nodige mobiliteitsinfrastructuur (bv. fietsenstalling) aanwezig is. Anderzijds heeft de Covid-19-pandemie, waarbij van midden maart 2020 tot mei 2022 telewerken voor alle personeelsleden ruim verplicht werd, alle aspecten van mobiliteit drastisch beïnvloed. Sinds mei 2022 is de omvang van telewerken structureel toegenomen, ten opzichte van voor de pandemie, tot 60% van de werktijd.

Kader 1 Beperking negatieve impact (CO₂, andere vervuiling, congestie) gelinkt aan gemotoriseerde transportmiddelen en bevordering van de gezondheid van personen

De gemiddelde jaarlijkse uitstoot ten gevolge van verplaatsingen per vliegtuig voor het Federaal Planbureau voor de periode 2021-2023 onder 11 ton CO₂/jaar houden.

Te noteren dat het **sectorale referentiedocument** drie benchmarks voor een topprestatie vooropstelt:

- hulpmiddelen voor de bevordering van duurzaam woon-werkverkeer van werknemers zijn ingevoerd en worden bevorderd,
- een koolstofbudget is ingevoerd voor alle dienstreizen,
- videoconferentiefaciliteiten zijn beschikbaar voor alle personeelsleden en het gebruik ervan wordt gemeten en bevorderd.

3.2.1. Belangrijkste acties

a. Belangrijkste uitgevoerde acties sinds 2018

In het nieuwe gebouw heeft de fietsenstalling een voldoende omvang (18 plaatsen) en ze is beveiligd in een ruimte die alleen met een badge kan worden geopend.

Sensibilisatie over het stappen (GreenInfo in 2017), over carpoolen (GreenInfo in 2018) en over het toegangsplan evenals over wandelen en het gebruik van steps (GreenInfos in 2019).

In 2020, waren er verschillende informatiemomenten: een GreenInfo over de Mobibkaart en zijn gebruik voor alle netwerken; een overzicht van de mogelijke vervoersmiddelen werd opgenomen in de *User Guide BEL14*, die in het kader van de verhuis opgesteld werd; een informatie over de fietspremie die uitgebreid werd voor elektrische fietsen, werd verstuurd.

In 2021, werd er informatie over mobiliteit opgenomen in de GreenInfo *Greening in het coronatijdperk*. Ook werd er een Greeninfo voorbereid voor nieuwe fietsers, die op het einde van het verplichte telewerk doorgestuurd zal worden. De GreenInfo *Terug op het werk* bevat eveneens een aantal tips rond mobiliteit. Mobiliteit werd ook belicht tijdens de twee lunchseminars over milieubeheer op het Federaal Planbureau.

In 2022 werd een eerste GreenInfo gepubliceerd over carpoolen en een tweede over ecorijden, met inbegrip van een focus op de ideeënbus. Over dit laatste onderwerp werd ook meer gedetailleerde informatie verstrekt aan de twee chauffeurs.

Ter beschikking stellen van een "Villo"-abonnement met jaarlijkse herinnering over de mogelijkheid hier gebruik van te maken.

Uitwerking van een *Noodplan van het FPB in geval van een winterse pollutiepiek en andere uitzonderlijke situaties die een impact hebben op de mobiliteit*, in overeenstemming met het decreet van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 1/06/2017 betreffende de bedrijfsvervoerplannen. Bekendmaking van de nieuwe modaliteiten aan alle medewerkers met op elke verdieping affiches met de nieuwe pollutiepieknormen. Elk jaar in oktober worden de modaliteiten van het Plan in herinnering gebracht. Een mail wordt ook aan alle personeelsleden gestuurd bij een pollutiepiek of een andere uitzonderlijke situatie.

Bestelling eind 2019 van een geactualiseerde toegankelijkheidsfiche bij de MIVB.

Omvorming van de openluchtparkeerplaats van het nieuwe gebouw tot een tuin voor het personeel.

Installatie van een parkingplaats voor personen met beperkte mobiliteit.

Tevredenheidsenquête bij de fietsers over de nieuwe fietsenstalling en de algemene toegankelijkheid van het nieuwe gebouw.

Toegang voor bezoekers tot de fietsenstalling.

Parkeerplaats voor carpoolers.

Analyse van de met de wagen uitgevoerde professionele verplaatsingen om te zien in hoeverre dit geoptimaliseerd is.

Toegankelijkheidsfiche voor (nieuwe) bezorgers.

Realisatie van de driejaarlijkse mobiliteitsenquête evenals een GreenInfo en Coffeebreak over de bekomen resultaten.

b. Belangrijkste voorziene acties voor 2023

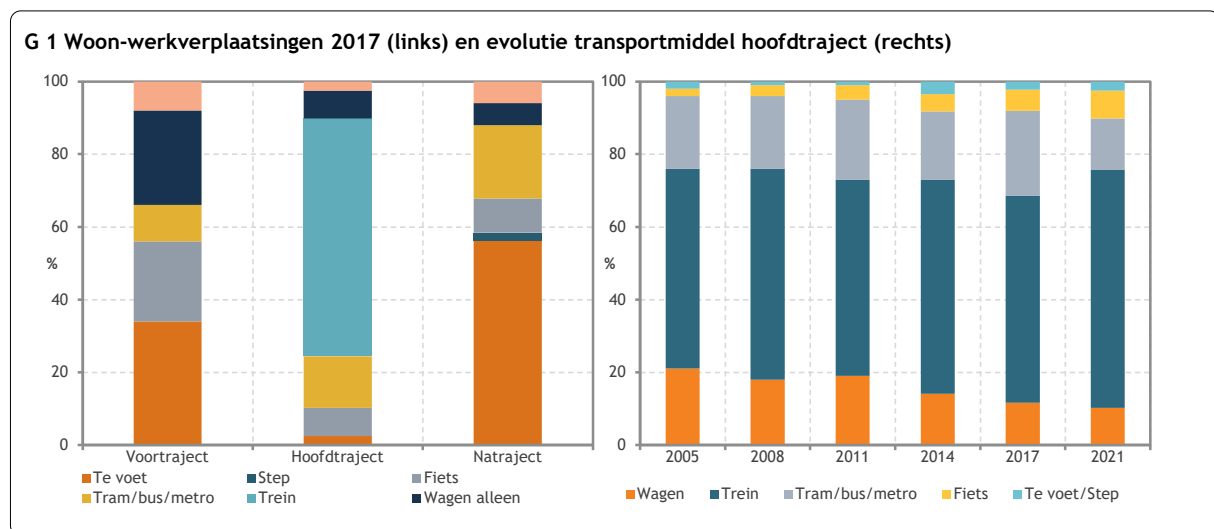
Jaarlijkse acties: in april en september herinneren aan het ter beschikking staan van de Villo!-kaart aan het onthaal; in oktober herinneren aan de modaliteiten van het Pollutiepiekplan.

3.2.2. Opvolgingsindicatoren

a. Woon - werkverplaatsingen

De voor 2020 geplande enquête werd verplaatst naar 2021 gezien de niet representatieve situatie van de verplaatsingen in het kader van de pandemie. Op het moment van de enquête (oktober 2021) was de situatie nog niet genormaliseerd, maar het werk op site was hervat met een frequentie van minimum 1 dag per week.

De mobiliteitsenquête van 2021 toont dat 65,4 % van de personeelsleden van het FPB de trein als vervoersmiddel voor hun hoofdtraject gebruiken (97 personeelsleden beantwoordden de enquête). Sinds de vorige enquête (2017), stijgt het aantal treingebruikers met 8,4 procentpunt (pp), het aantal voet- en stepgangers met 0,2 pp en het aantal fietsers met 1,9 pp. Er is, daarentegen, een daling van het aantal automobilisten met 1,4 pp en van de metro-, tram- en busgebruikers met 9,1 pp.

De vergelijking van de gegevens van het FPB en van vergelijkbare instellingen (geografisch of institutioneel) toont de goede resultaten van het FPB wat betreft mobiliteit (zie tabel hieronder). Er zij op gewezen dat er nog geen gegevens beschikbaar zijn om een dergelijke vergelijking met de resultaten voor 2021 te publiceren.

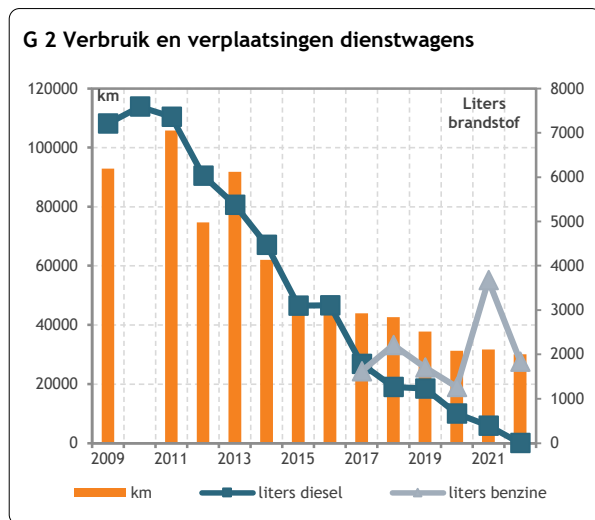
Tabel 2 Vergelijking van de verplaatsingswijzen in 2021, percentages

	FPB	Onderneming in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Federale en regionale administraties in België
Trein	57	30,2	Openbaar vervoer: 25
Metro, tram, bus	23,3	19,6	
Wagen en bromfiets	11,6	38,9	54
Fiets	5,8	7,2	
Te voet	2,3	4,1	Actieve modi: 20

Bron: FOD mobiliteit (2023), Federale enquête woon-werkverkeer 2021-2022, https://mobilit.belgium.be/sites/default/files/domain/sustainable%20mobility/Rapport_WWV_2021-2022_NL.pdf (geraadpleegd op 31/3/2023).

Te noteren dat het sectorale referentiedocument als benchmark voor een topprestatie het bestaan van hulpmiddelen voor de bevordering van duurzaam woon-werkverkeer van werknemers en hun bevordering vooropstelt. Het gebruik van het collectief vervoer wordt volledig terugbetaald, er bestaat een premie voor het gebruik van de fiets en informatie hierover is opgenomen in de welkomstmap voor de nieuwe personeelsleden en in punctuele GreenInfo's. Deze benchmark is dus bereikt.

b. Dienstwagens

Er zijn twee dienstwagens op het FPB: een wagen van 2014 met ecoscore 60 (diesel), eind juli 2021 vervangen door een wagen van 2021 met een ecoscore van 69 (benzine) en een wagen van 2017 met een ecoscore van 66 (diesel). In 2021 zijn er dus, op 24 wagenmaanden, 7 dieselmaanden en 17 benzina maanden. Ter vergelijking, in 2016 bedroeg de gemiddelde ecoscore van het Belgisch wagenpark 67,5 (een hogere ecoscore betekent een minder vervuilende wagen).

Sinds 2009 worden de kilometers⁴ en het verbruik opgevolgd. In 2022 bedroeg het verbruik van de

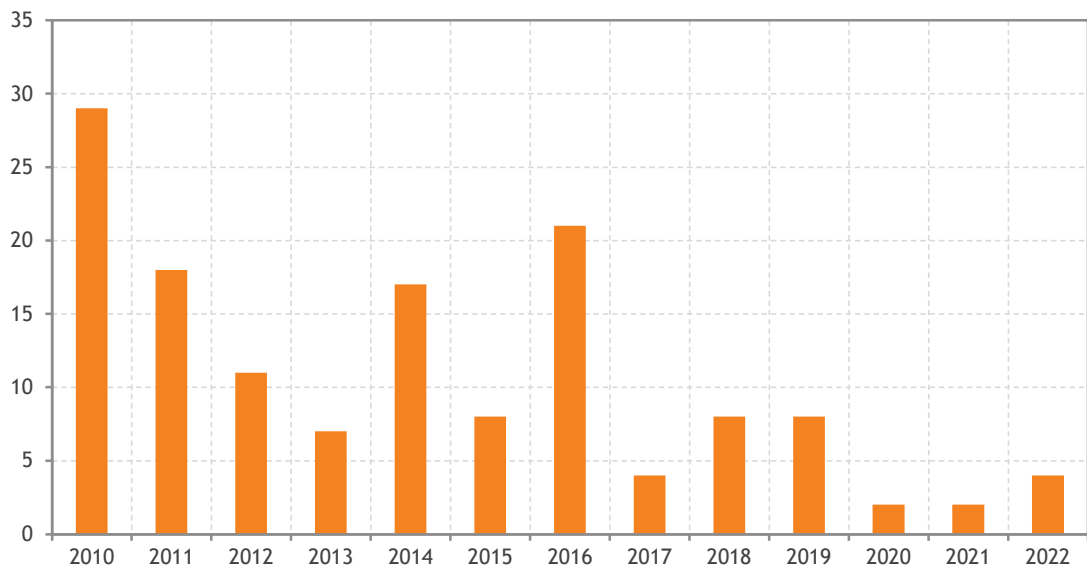
twee wagens gemiddeld 6,1 l/100 km.

c. Gebruik van Villo!

Het aantal keren dat dit abonnement gebruikt wordt, schommelt jaarlijks sterk. De stijging in 2016 zou gelinkt kunnen zijn aan een terughoudendheid t.o.v. het gebruik van het openbaar vervoer na de aanslagen van 22 maart. In 2017 werd de kaart maar 4 keer gebruikt. Het valt ook op te merken dat het dichtst bijgelegen Troonstation afgeschaft werd en dat de volgende stations redelijk ver gelegen zijn, wat het gebruik van Villo! minder aantrekkelijk maakt. In de jaren 2020 - 2022, gekenmerkt door de Covid-19-pandemie en het telewerken, werd het Villo! abonnement twee keer gebruikt in 2020 en 2021 en vier keer in 2022.

⁴ Niet beschikbaar voor 2010 (verandering van wagen en eindkilometerstand niet opgenomen).

G 3 Aantal keren dat het Villo! Abonnement gebruikt werd

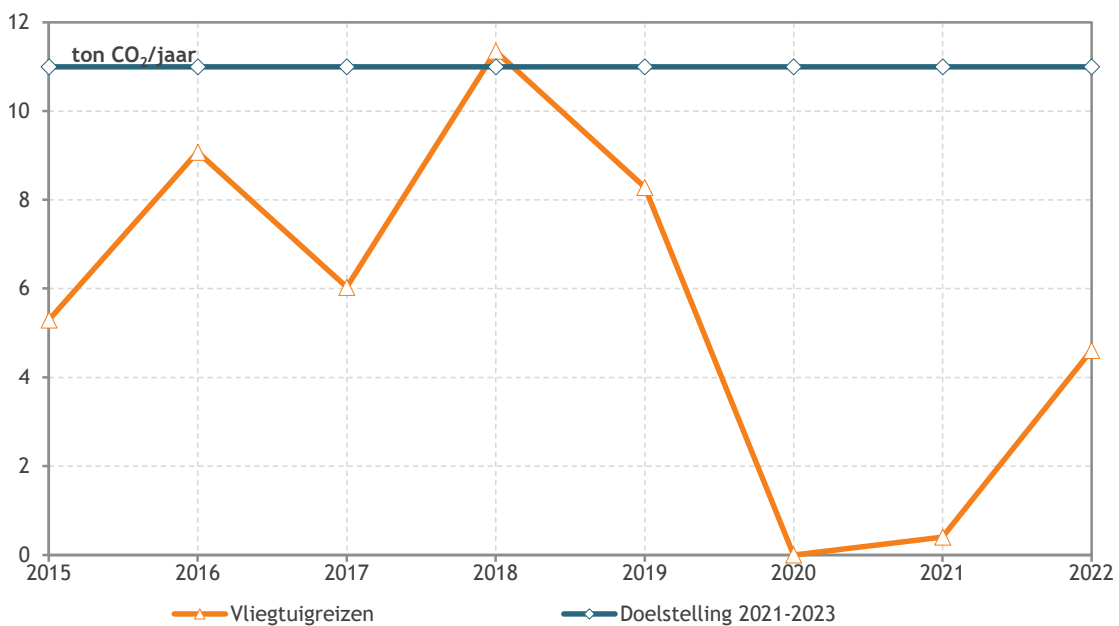

d. Buitenlandse verplaatsingen voor rekening van het FPB

Het luchtvervoer voor rekening van het FPB vertoont jaarlijkse schommelingen die sterk afhankelijk zijn van het aantal intercontinentale reizen (2 in 2015, 2 in 2016, 1 in 2017, 3 in 2018, geen enkele in 2019, 2020, en 2021, en 1 in 2022).

In 2022 vonden er naar het buitenland slechts vijf vliegtuigreizen en zeven treinreizen plaats. De doelstelling is dan ook ruim bereikt.

G 4 Buitenlandse verplaatsingen voor het FPB per vliegtuig

Te noteren dat het sectorale referentiedocument als benchmark voor een topprestatie een koolstofbudget vooropstelt voor alle dienstreizen. Om deze benchmark te bereiken werd de indicator, vroeger uitgedrukt in km/VTE, vervangen door een indicator in ton CO₂/jaar.

Een tweede benchmark voor een topprestatie in dit kader is de mogelijkheid om videoconferenties te organiseren voor alle personeelsleden met een bevordering en een opvolging van het gebruik hiervan. Met de verhuis gebruiken alle personeelsleden Teams (collaboratief videoconferentie- en instant messaging-platform) voor telefoongesprekken en eventuele vergaderingen. Meerdere vergaderzalen zijn ook speciaal ingericht voor videoconferenties. Er is niettemin geen opvolging van het gebruik ervan. Deze benchmark is dus gedeeltelijk bereikt.

e. Professionele verplaatsingen in België met de wagen

Het voor het FPB aantal afgelegde verplaatsingen en kilometers met de wagen in België wordt opgevolgd op basis van de boekhoudingsgegevens. Het aantal afgelegde trajecten kan niet worden opgevolgd omdat ze niet altijd worden geregistreerd (een onkostendeclaratie is eigenlijk slechts één registratie in de rekeningen, maar kan in sommige gevallen meerdere reizen omvatten). De professionele verplaatsingen in België met de wagen zijn verdubbeld tussen 2013 en 2019, ook al is er een daling in 2016 en 2017. Die van 2020 zijn beduidend lager, ook al waren er verplaatsingen in het kader van de verhuis, en in 2021 en 2022 waren er geen dergelijke verplaatsingen.

Tabel 3 Professionele verplaatsingen in België met de wagen

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Afgelegde km	1465,15	1326,26	2873,57	2575,74	2424,95	2729,76	3045	693,26	0	0
km/VTE	16,53	15,26	33,33	28,64	25,70	29,54	33,50	7,79	0	0

f. Verplaatsingswijze bezoekers

In april 2012 werd er een kaftstelsysteem opgericht aan het onthaal waar de bezoekers verzocht worden hun naam evenals deze van de bezochte persoon in te schrijven. Ook wordt de gebruikte vervoerswijze om naar het gebouw te komen bevestigd. In 2013 werd er een woordje uitleg toegevoegd over de reden van deze bevestiging en de antwoordratio is gestegen van 23% in 2012 naar 49% in 2014 (de toevoeging van deze uitleg gebeurde in de loop van 2013 en dat jaar kan dus niet vergeleken worden). In 2022 vermeldden er 76 % van de 70 bezoekers hun verplaatsingswijze. Wat betreft de 53 bezoekers die geantwoord hebben kwamen er 30,2% per trein, 30,2% te voet, 20,7 % met de MIVB, 9,4% met de fiets, 7,5 % met de auto en 1,8 % met de bromfiets. Het is momenteel onmogelijk om gefundeerde conclusies te trekken uit de evolutie van de cijfers, maar het groot aandeel openbaar vervoer en actieve modi (naargelang de jaren van 80 tot 90 % van de bezoekers) is duidelijk en weerspiegelt waarschijnlijk de gunstige ligging van het FPB ten opzichte van de trein- en metrostations en busstopplaatsen.

Tabel 4 Verplaatsingswijze gebruikt door de bezoekers, in percentage

	2012	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2021 ⁵	2022
Trein	45	13,3	17,9	28,4	16,7	24,0	26,8	16,3	30,2
MIVB	25	46,6	41,0	43,3	46,4	33,2	33,3	32,5	20,8
Te voet	6	13,3	15,3	9,4	18,1	17,6	19,0	22,4	30,2
Fiets	1	0,9	3,7	6,9	3,8	6,9	5,2	9,4	9,4
Taxi	0	0,3	0	0	0	0	0	0	0
Wagen	20	25,1	22,1	10,5	15,0	16,8	15,4	19,4	7,5
Bromfiets	0	0,6	0	1,4	0	1,5	0,3	0	1,9

g. Transportmiddel en frequentie van de leveringen

Het aantal leveringen wordt geschat op basis van de frequentie van de terugkerende leveringen en op basis van de aankoopbonnen voor de punctuele leveringen. Het aantal leveringen is in de loop van de drie eerste waarnemingsjaren toegenomen waarna het zich stabiliseert. De nieuwe wekelijkse levering van vers biologisch en seizoensgebonden fruit is verantwoordelijk voor het waargenomen verschil. Sinds begin 2019 gebeuren deze leveringen met de fiets. Het totale aantal wordt gedeeld door 220 om een schatting te krijgen van het totale aantal leveringen per dag. Als gevolg van de pandemie was het Bureau (deels) gesloten tussen maart 2020 en april 2022. Deze indicator werd dan ook niet opgevolgd in 2020 en is niet representatief in 2021 en 2022.

Er moet opgemerkt worden dat de ritten van de verhuisvrachtwagens (14 en 15/02/2020) niet zijn meegeteld, aangezien het om één enkele gebeurtenis gaat.

Tabel 5 Schatting van de transportwijzen voor de leveringen

	2016	2017	2018	2019	2021 ⁶	2022
Vrachtwagen	34	86	26	25	25	70
Bestelwagen	65	72	181	124	11	84
Te voet	12	20	20	20	0	0
Fiets	0	0	0	50	0	0
Totaal	111	178	227	219	36	154
Totaal per dag	0,5	0,8	1,0	1,0	0,16	0,7

3.3. Papier

Aangezien papier enkel gelinkt is aan de opdrachten, zijn we van mening dat het papierthema niet beïnvloed werd door de verhuis, maar wel door de pandemie.

Kader 2 Daling van het papierverbruik

Het gemiddelde jaarlijkse papierverbruik over de periode 2021-2023 verminderen ten opzichte van het gemiddelde voor de periode 2018-2019: van 4 500 naar 3 200 vellen/VTAE.

Te noteren dat het **sectorale referentiedocument** 15 vellen per VTE per dag vooropstelt als benchmark voor een topprestatie.

⁵ Als gevolg van de pandemie was het Bureau in 2020 grotendeels gesloten en deze indicator werd dan ook niet opgevolgd.

⁶ Als gevolg van de pandemie was het Bureau in 2020 grotendeels gesloten en deze indicator werd dan ook niet opgevolgd.

3.3.1. Belangrijkste acties

a. Belangrijkste uitgevoerde acties sinds 2018

Afschaffing van papieren interne nota's en voorbladen bij het printen; informatisering van de verlofbladen, enz. Dit proces startte op het FPB reeds sinds eind jaren 2000 en komt overeen met een milieubeheerpraktijk van het sectorale referentiedocument.

Implementatie van FSC mixed sources en EU ECOLABEL-papier.

De publicatie van externe documenten daalt geleidelijk ten voordele van de digitale versies, gaande van meer dan 20 000 papieren exemplaren per jaar in 2004 naar minder dan 250 papieren exemplaren in 2020. Vanaf 2021 worden er geen publicaties meer geprint.

Sensibiliseringsacties over intelligent printen, met nadruk op de editing-mogelijkheden in PDF-documenten.

Sensibiliseringsactie: in oktober 2018 hebben we via affiches aan het onthaal het totaal aantal prints per VTAE per jaar gecommuniceerd. We vroegen de medewerkers of men dat aantal te hoog of eerder aan de lage kant percipieerde. Het merendeel vond zijn/haar papierverbruik te hoog. Deze actie maakte het mogelijk om alle werknemers bewust te maken van hun gemiddelde papierverbruik. Naar aanleiding hiervan werd een bord beschikbaar gesteld om concrete voorstellen en goede praktijken te verzamelen teneinde het papierverbruik te verminderen. Er werd een greeninfo verstuurd met alle geïdentificeerde goede praktijken.

Sensibiliseringsactie in het kader van de verhuis: er werd een greeninfo verstuurd over de hoeveelheid gesorteerd en weggegooid papier ter voorbereiding van de verhuis (20 ton). Het bevatte eveneens goede praktijken om de hoeveelheid afdrukken in de toekomst te verminderen: gebruik van pdf-notities, beveiligde drukfunctie, enz.

Ter beschikking stellen van dozen voor kladbladen bij de printers.

Er vond een evaluatie van het papierverbruik tijdens het Covid-tijdperk plaats. We organiseerden een rondvraag bij het personeel aan de hand van een korte enquête. Er verscheen een greeninfo over goede praktijken op het gebied van verantwoord afdrukken. Papier werd ook belicht tijdens de twee lunchseminars over milieubeheer op het Federaal Planbureau.

In 2022, werd er nagegaan of het gramgewicht van het papier kan verlaagd worden van 80g/m² naar 75g/m², aan de hand van een testfase om de kwaliteit van het papier te controleren en zo het vastlopen van en/of de afzetting van papierresten in de printers te voorkomen. Deze testfase is goed verlopen en het FPB zal dan ook overstappen op 75g/m²-papier.

b. Belangrijkste voorziene acties voor 2023

Minstens één keer per jaar een lijst met goede praktijken op het gebied van verantwoord afdrukken verspreiden onder het personeel.

Actie ideeënbus voor papier. Besluit over en uitvoering van de maatregelen die zijn geïdentificeerd op basis van de ideeënbus.

3.3.2. Opvolgingsindicatoren

Grafiek 5 (links) toont het totaal aantal afgedrukte vellen (linkeras), alsook het aantal afgedrukte vellen per VTAE (rechteras), over de periode 2015-2022. Vanaf 1 januari 2015 werd een nieuwe datareeks voor het **papierverbruik** opgestart door jaarlijks op het einde van het jaar de statistieken rechtstreeks van de printers af te lezen. Dit heeft het vaststellen van een nieuwe doelstelling mogelijk gemaakt voor de periodes 2016-2017, 2018-2020 en 2021-2023. Met 3 467 vellen/VTAE in 2018 en 2 908 vellen/VTAE in 2019 werd de doelstelling (minder dan 4 500 vellen) voor de periode 2018-2020 ruimschoots bereikt. Het totaal aantal afgedrukte bladen is tussen 2017 en 2019 met 39 % gedaald, wat per VTAE een daling van 33 % betekent.

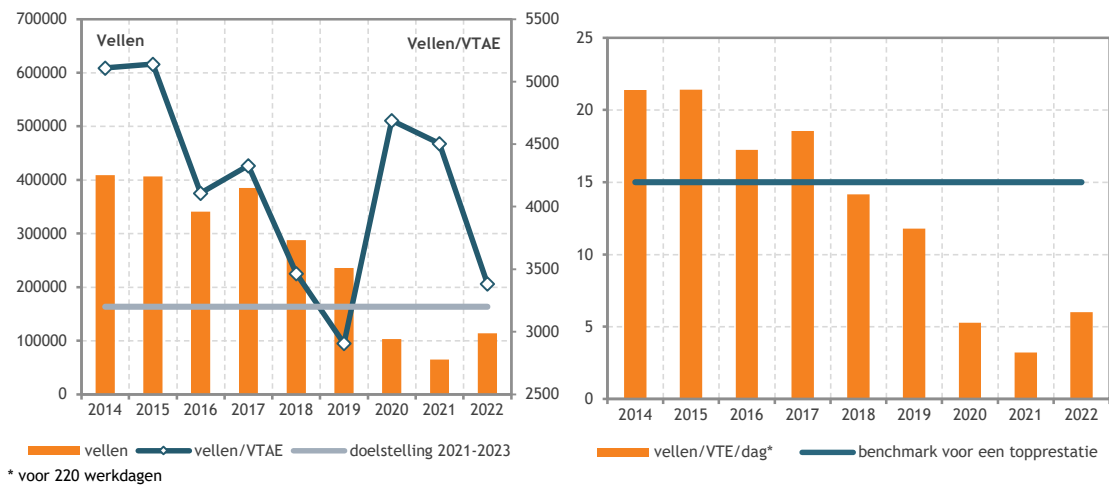
Tijdens het (atypische) Covid-jaar 2020 steeg het aantal afgeprinte vellen/VTAE opnieuw tot boven de doelstelling, naar 4 689 vellen/VTAE, ondanks de enorme daling in totaal aantal afgeprinte vellen. Dit wordt verklaard door het massaal telewerken in 2020; de VTAE viel terug tot maar liefst 22 in 2020. Wanneer collega's dan toch uitzonderlijk eens naar het Bureau kwamen, maakten ze gebruik van de mogelijkheid om extra te printen, in het vooruitzicht van het verder thuiswerken.

Deze laatste trend werd verdergezet in 2021, met als gevolg dat de nieuwe doelstelling van 3 200 vellen/VTAE voorlopig (nog) niet werd gehaald. Ondanks de sterke afname in totaal aantal afgeprinte vellen (tot 64 863 vellen in 2021) werd de doelstelling niet bereikt ten gevolge van het drastisch terugvallen van het aantal VTAE naar amper 14,4 in 2021. Het aantal vellen per VTAE bedroeg dan ook 4 504 per VTAE voor 2021. Het totaal aantal afgedrukte vellen steeg naar 114 029 in 2022, uiteraard hoger dan 2020 en 2021, maar veel lager dan het pre-covidtijdperk. Parallel nam het aantal VTAE in 2022 opnieuw langzaam toe, tot 33,7. Dit resulteerde in 3 385 vellen/VTAE voor 2022, lichtjes boven de huidige doelstelling van 3 200.

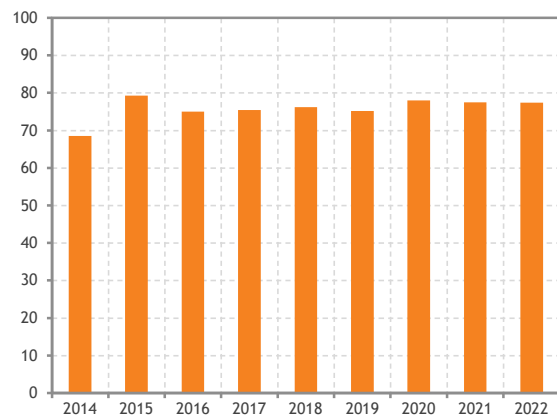
In oktober 2021 werd het Covid-19-tijdperk in termen van papierverbruik geëvalueerd aan de hand van een korte enquête. Uit de resultaten van de enquête bleek dat 2/3^e van de respondenten aangaf minder geprint te hebben tijdens de Covid-pandemie. Wanneer we polsten naar de vraag of collega's printopdrachten uitstelden (tot hun aanwezigheid op kantoor), gaf een kwart van de respondenten aan dat zij hun documenten thuis afgeprint hebben, een derde dat zij hun printopdrachten uitstelden tot hun komst naar het Bureau en 43 % dat ze beide opties combineerden (zowel thuis als op het Bureau afprinten). Bovendien bleek uit de enquête dat velen hun nieuwe gewoonte van het digitaal lezen van documenten (in plaats van af te drukken) willen aanhouden in de toekomst. Daarbij is het gebruik van een groot extern scherm een handig instrument. Een groot scherm werd door het FPB aangeboden aan de telewerkende medewerkers.

Daarnaast gebruikt het sectorale referentiedocument 15 vellen per VTE per dag als benchmark voor een topprestatie (zie grafiek 5, rechts). Met 14,2 vellen in 2018, 11,8 vellen in 2019, 5,3 vellen in (het atypische jaar) 2020, 3,2 vellen in (het eveneens atypische jaar) 2021 en 6 vellen per VTE per dag in 2022 liggen we ruim onder deze benchmark.

G 5 Aantal afgedrukte vellen per VTAE (links) en aantal afgedrukte vellen per VTE per dag (rechts)

G 6 Aandeel duplex-afdrucken (%)

Grafiek 7 geeft de evolutie van het aandeel **duplex-afdrucken** sinds 2014 weer. Het aandeel duplex-afdrucken wordt berekend als de verhouding van het aantal duplex-afgedrukte vellen tot het totaal aantal afgeprinte vellen. Sinds 2016 is het aandeel duplex-afdrucken relatief stabiel gebleven, schommelend rond de 75 %, om vervolgens te stijgen tot een aandeel van 78 % in 2020. In 2021 en 2022 stabiliseerde het aandeel duplex-afdrucken rond de 77,5 %.

3.4. Energie

Aangezien het energiethema volledig verbonden is aan het gebouw, werd het sterk beïnvloed door de verhuis evenals door de pandemie.

Kader 3 Stabilisering van het energieverbruik

Geen kwantitatieve doelstelling (zie uitleg in punt 3.4.2).

In afwachting gebruiken we de benchmark voor een topprestatie voor de renovatie van een bestaand gebouw van het **sectorale referentiedocument** als doelstelling: 100 kWh/m²/jaar.

3.4.1. Belangrijkste acties

a. Belangrijkste uitgevoerde acties sinds 2018

De vermelde acties in verband met het gebouw werden allen uitgevoerd in het nieuwe gebouw.

Ledverlichting in het hele gebouw.

Installatie van warmtepompen.

Opvolging renovatie nieuw gebouw.

100% groene stroom.

Virtualisatie van een aantal servers.

GreenInfo's, eventueel in samenwerking met FeelGood: klimaatregeling, gebruik van burotica, verlichting en trappen, Click & Clean: de impact van digitale vervuiling is niet virtueel, rationeel gebruik van energie in bureaus...

In 2021, werd er informatie over energie opgenomen in de GreenInfo *Greening in het coronatijdperk*. De GreenInfo *Terug op het werk* bevat eveneens een aantal tips rond energie. Energie werd ook belicht tijdens de twee lunchseminars over milieubeheer op het Federaal Planbureau.

Plaatsing zonnepanelen binnen het gebouw op de voorkant.

Acties in het kader van het label ecodynamische onderneming: inventarisatie van de al uitgevoerde acties (vb. warmtepompen in cascade) en identificeren van mogelijk uit te voeren acties. Ten gevolge van dit laatste werd er een teller geplaatst in het serverlokaal.

Het opstellen van een gedetailleerde energieboekhouding. Daarenboven werden er tijdens een meetcampagne begin september 2022, over een tijdspanne van 15 dagen, 's morgens en 's avonds de meterstanden geregistreerd. Er werd ook over de resultaten gecommuniceerd.

Ook was er in 2022 een communicatie over het gebruik van de airco en was er begin 2023 een GreenInfo over het energiegebruik op het bureau, met inbegrip van een focus op de ideeënbus.

b. Belangrijkste voorziene acties voor 2023

Besluit over en uitvoering van de maatregelen die zijn geïdentificeerd op basis van de ideeënbuis.

3.4.2. Opvolgingsindicatoren

In 2020 zijn we verhuisd naar het vernieuwde gebouw in de Belliardstraat 14-18 in 1040 Brussel en het vergelijken met bijvoorbeeld het verbruik per vierkante meter of per VTE in het vorige gebouw in de Kunstlaan is niet mogelijk. Ten eerste zijn de gebouwen totaal verschillend. Niet alleen draait de volledige Heating, Ventilation en Air Conditioning (HVAC) in het nieuwe gebouw op elektriciteit en kan de temperatuur in de kantoren individueel geregeld worden, maar ook de grootte van de kantoren verschilt en zijn er veel meer vergaderzalen. Ten tweede is het gebouw sinds de betrekking ervan half februari 2020 door de COVID19-pandemie amper gebruikt in zijn normale bezetting.

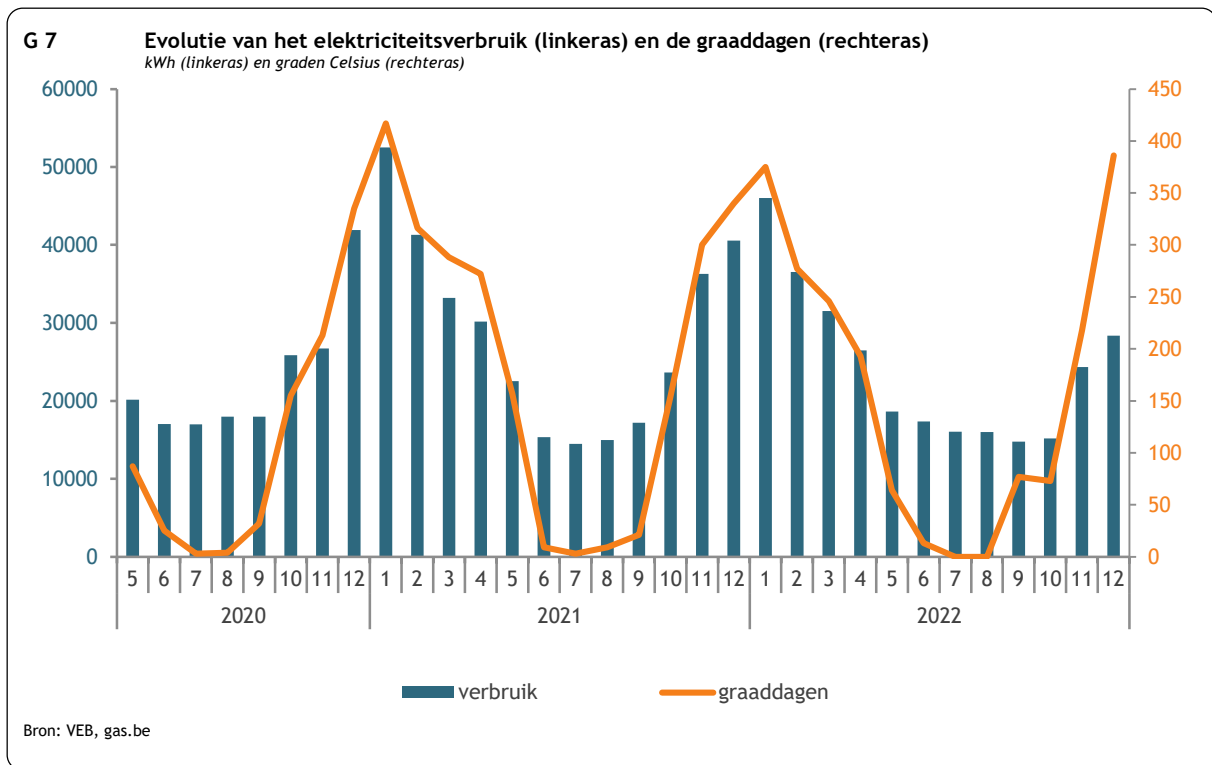
Vergelijken met het verbruik van de vroegere bezetters van het huidige gebouw is ook niet mogelijk. De bestaande HVAC-installatie werd vervangen en het interieur van het gebouw werd gestript, vooral het FPB erin trok. Voorafgaandelijk aan de verhuur, heeft de verhuurder een energiecertificaat moeten laten opmaken. Dat schat het toekomstige verbruik van het gebouw op 970 MWh per jaar. Deze schatting steunt echter op de installaties, niet op een historisch verbruik en kan dus niet als ijkpunt voor toekomstig verbruik gebruikt worden.

In 2022 verbruikte het FPB 291 MWh, wat minder is dan het jaar voordien (342 MWh). Nochtans waren er 34,4 voltijds aanwezige equivalenten (VTAE) in 2022. Dat is meer dan het dubbele dan de gemiddelde bezetting van 2021: 14,4 VTAE⁷. De daling van het energieverbruik per VTAE is dus nog spectaculairder: van 23,8 MWh/VTAE in 2021 naar 8,5 MWh/VTAE in 2022.

Ons gebouw telt acht verdiepingen van 558 m², één van 513 m² en één van 432 m², samen goed voor 5409 m². Dat komt neer op 53,8 kWh per m² in 2022 tegenover 63,2 kWh per m² in 2021. Beide jaren ligt het verbruik ruim onder de topprestatiereferentie voor renovatie (maximum 100 kWh/m²).

Grafiek 7 vergelijkt het verloop van het elektriciteitsverbruik sinds mei 2020 met de evolutie van de graaddagen. Die zijn een maat voor de behoefte aan verwarming. Tijdens de zomermaanden zijn die zo goed als nul.

⁷ Ter vergelijking, in 2019 noteerden we nog 81 VTAE.

Het elektriciteitsverbruik vertoont duidelijk pieken tijdens de wintermaanden. Tijdens die maanden ligt het verbruik twee à driemaal hoger dan tijdens de zomermaanden. Het eind van de tijdreeks vertoont een ontkoppeling tussen de evolutie van de graaddagen en die van het elektriciteitsverbruik. Het meereendeel van de gerealiseerde elektriciteitsbesparing dateert van na de meetcampagne in september 2022.

a. Meetcampagne

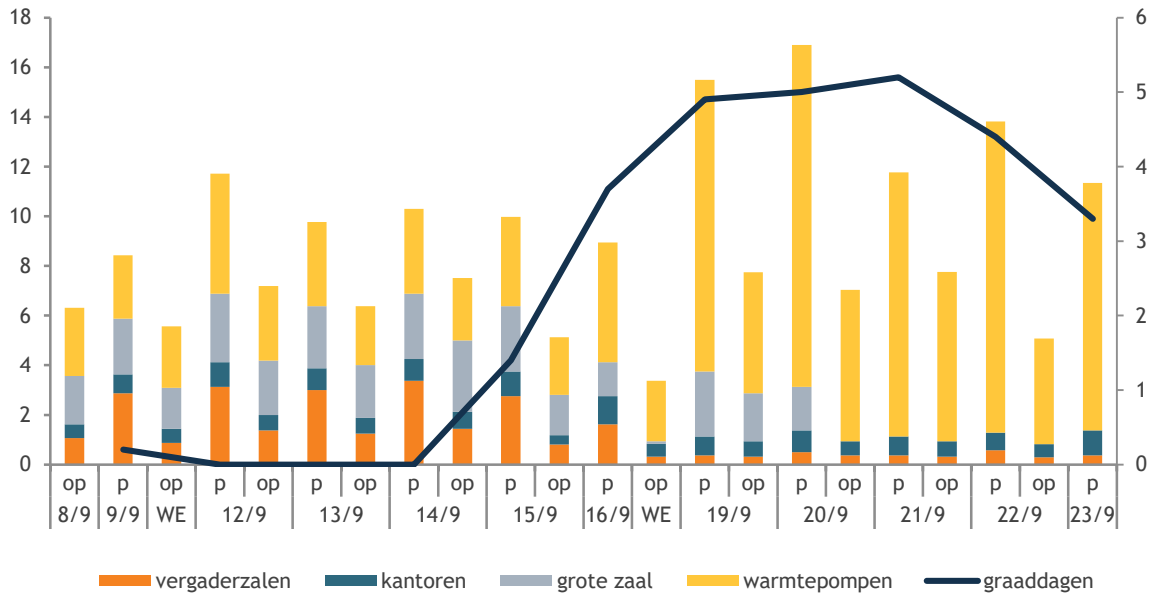
Over een tijdspanne van 15 dagen registreerden we 's morgens en 's avonds de meterstanden. Tijdens onze toer passeren we langs vijf tellers: drie tellers voor de drie luchtgroepen, een teller voor het serverlokaal en één voor de omkeerbare warmtepompen. Die luchtgroepen staan in voor de aanvoer van verse lucht in (i) de vergaderzalen, (ii) de kantoren en (iii) de grote zaal op de eerste verdieping. Dan is er ook nog de algemene teller die op kwartierbasis het elektriciteitsverbruik naar onze leverancier stuurt.

In grafiek 8 hebben we het gemiddelde elektriciteitsverbruik per uur van de bekende energieposten uitgezet. Ook de graaddagen zijn opgenomen in de grafiek.

G 8

Gemiddeld elektriciteitsverbruik per uur (linkeras) en de graaddagen (rechteras) tijdens de meetcampagne

kWh (linkeras) en graden Celsius (rechteras)

Noot: P = tijdens kantooruren; OP = buiten kantooruren.

Omdat de teller in het serverlokaal niet altijd toegankelijk is, hebben we om de grafiek leesbaar te houden, dat verbruik niet opgenomen. Dat is redelijk constant in de tijd en bedraagt ongeveer 2 kWh per uur.

De metingen in de eerste week duiden meteen op een constant verbruik van de ventilatie van de grote zaal, zowel 's nachts als overdag. Het verbruik van de vergaderzalen en van de kantoren daalt dan weer wel 's nachts. Het viel ook op dat het verbruik voor de ventilatie van de vergaderzalen hoger ligt dan die van de kantoren.

Tijdens de tweede week van de meetcampagne daalden de temperaturen. Werknemers gingen overstag en verwarmden hun kantoor. Daardoor verdubbelde op een week tijd het elektriciteitsverbruik van de warmtepompen. Ook valt op dat hun verbruik tijdens de daluren verre van verwaarloosbaar is.

Die tweede week hebben we ook beslist om voortaan de ventilatie van de grote zaal manueel aan en af te zetten. Het ventilatiedebiet van de vergaderzalen, dat aanvankelijk het dubbele van dat van de kantoren bedroeg, hebben we gehalveerd.

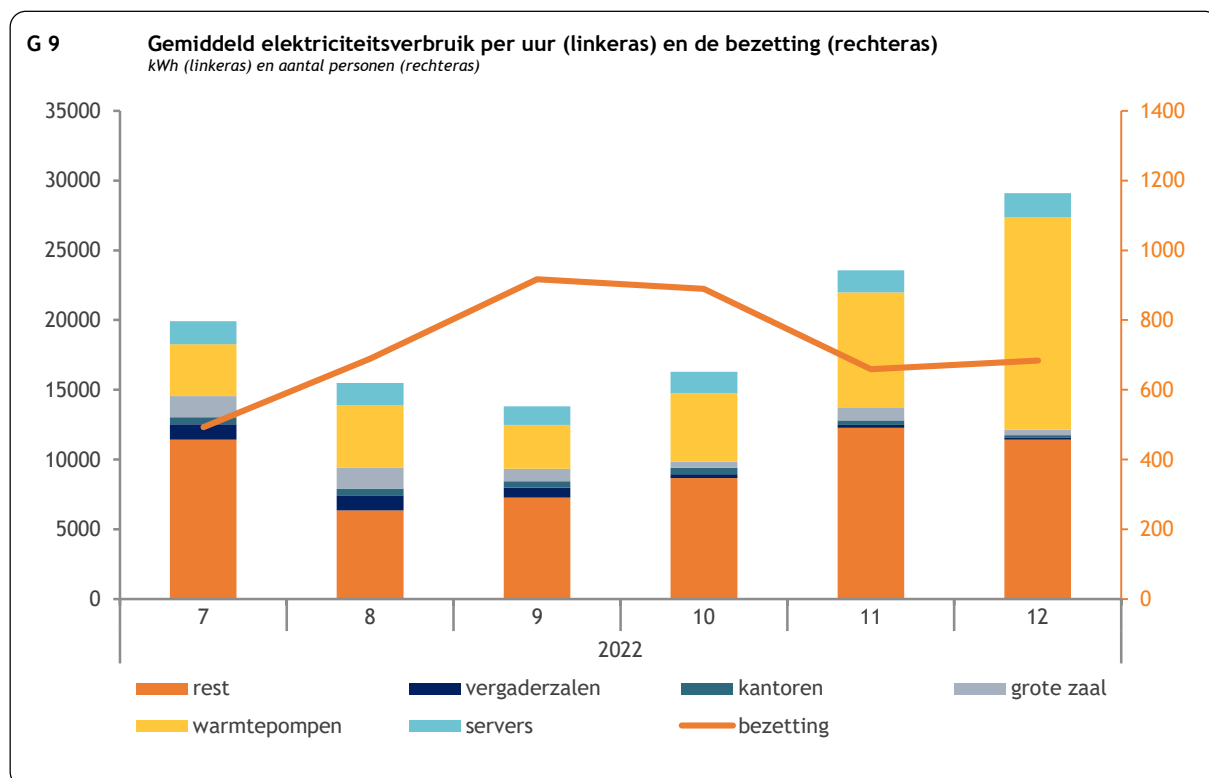
b. De energieboekhouding

In de energieboekhouding van ons gebouw, schatten we het verbruik van de belangrijkste energieposten. Dat vergelijken we met het totale elektriciteitsverbruik. Het verschil tussen beide omvat al het andere elektriciteitsverbruik. We noemen dit het restverbruik. Het gaat dan over het verbruik voor de

liften, de cafetaria, de koeling in het serverlokaal, de verlichting en de computers. Het is dus ook meer dan het niet-technische energieverbruik, waarop we als individuele gebruikers kunnen spelen.

Grafiek 9 toont, naast de evolutie van het verbruik van de belangrijkste energieposten, ook de evolutie van dat restverbruik. Dat is niet verwaarloosbaar. Het restverbruik hangt niet enkel af van de bezetting van het gebouw, maar ook van een aantal meteorologische factoren, zoals bijvoorbeeld het aantal uren zonnenschijn.

De grafiek toont ook duidelijk dat het verbruik voor de warmtepompen de overhand neemt tijdens de koudste maanden. Het energieverbruik voor ventilatie is sinds de aanpassingen tijdens de meetcampagne verwaarloosbaar.

c. Besluit

In de naweeën van de covid-19-crisis is 2022 geen representatief jaar gebleken. Ter illustratie: in januari 2022 waren er gecumuleerd 355 personen aanwezig op het bureau, tegenover 988 in januari 2023. In 2022 werd wel een energieboekhouding ontwikkeld en een meetcampagne gehouden om het verbruik van de grote energieposten te begrijpen. Op basis daarvan werd de regeling van de ventilatiegroepen bijgestuurd. Dat leverde in 2022 een mooie energiebesparing op. Wij stellen dan ook voor om 2023 te gebruiken als benchmark en op basis hiervan, begin 2024, een kwantitatieve doelstelling aan te nemen.

Uit de energieboekhouding is gebleken dat het aandeel van 'technische' energieposten in het restverbruik belangrijk blijft. Dat verbruik kan dus moeilijk als indicator voor het niet-technische verbruik gehanteerd worden. Wij gaan dat onderscheid dan ook niet maken.

3.5. Water

Aangezien het waterthema volledig verbonden is aan het gebouw, werd het sterk beïnvloed door de verhuis evenals door de pandemie.

Het waterverbruik bestaat in het nieuw gebouw uit 2 delen: waterverbruik door de groengevel en sanitair waterverbruik (toiletten, keuken, cafetaria). Er bestaat geen aparte meter voor het sanitair waterverbruik. Dit verbruik wordt berekend als verschil tussen het totaal waterverbruik en het verbruik door de groengevel.

Kader 4 Beperken van het waterverbruik

Het waterverbruik door de groengevel beperken tot gemiddeld minder dan 400 m³ per jaar gedurende de periode 2021-2023.

Het sanitair waterverbruik beperken tot gemiddeld minder dan 4,80 m³ per VTAE per jaar gedurende de periode 2021-2023.

Te noteren dat het **sectorale referentiedocument** een totaal waterverbruik in kantoorgebouwen vooropstelt van minder dan 6,4 m³/VTE/jaar als benchmark voor een topprestatie.

3.5.1. Belangrijkste acties

a. Belangrijkste uitgevoerde acties sinds 2018

De vermelde acties in verband met het gebouw werden allen uitgevoerd in het nieuwe gebouw.

Affiches in de toiletten.

Vervanging toiletten ten voordele van toiletten met een dubbele spoeling.

Overleg met Ecoworks om overmatig waterverbruik groengevel te stoppen.

Installatie watermeter op leiding naar groengevel.

Sensibiliseringsacties.

De GreenInfo *Terug op het werk* bevat een aantal tips rond water. Water werd ook belicht tijdens de twee lunchseminars over milieubeheer op het Federaal Planbureau.

b. Belangrijkste voorziene acties voor 2023

GreenInfo's.

Mogelijkheid onderzoeken om water dat van de groengevel wegstroomt te recupereren en opnieuw te gebruiken.

Actie ideeënbus voor water. Besluit over en uitvoering van de maatregelen die zijn geïdentificeerd op basis van de ideeënbus.

3.5.2. Opvolgingsindicatoren

a. Totaal waterverbruik

Het totaal waterverbruik gedurende de 10 maanden die we in 2020 in het nieuwe gebouw doorbrachten, bedroeg 2 136 m³. In 2021 halveerde dit tot 1 061 m³. Dit is nog steeds een heel hoog verbruik, rekening houdende met het feit dat het gebouw een zeer lage bezettingsgraad kende vanwege de Coronacrisis. Het totaal waterverbruik per VTAE bedroeg namelijk 74 m³. Dit enorme waterverbruik kon gedeeltelijk verklaard worden door lekken in de urinoirs van de herentoiletten. Intussen is dit opgelost, maar het waterverbruik is nog steeds te hoog. In 2022 steeg het verbruik terug naar 1465 m³. De bezettingsgraad lag wel een stuk hoger dan in 2021. Het totaal waterverbruik per VTAE daalde dan ook naar 43 m³.

Het sectorale referentiedocument stelt een totaal waterverbruik in kantoorgebouwen voorop van minder dan 6,4 m³/VTE/jaar als benchmark voor een topprestatie. Maar dit voorziet uiteraard niet het bestaan van een groene gevel en is daarom moeilijk te gebruiken als referentiepunt in de context van het FPB-gebouw.

b. Waterverbruik door de groengevel

Het waterverbruik door de groengevel wordt sinds mei 2022 opgevolgd via een aparte meter op de leiding naar de groengevel. In de voorafgaande periode werd dat waterverbruik digitaal opgevolgd door Ecoworks. In de periode van maart tot en met november 2020 verbruikte de groengevel volgens die digitale opvolging 371 m³. In 2021 zou er slechts 231 m³ verbruikt zijn. In het licht van het totaal waterverbruik is dit waarschijnlijk een onderschatting. Dat blijkt ook uit het gemeten verbruik sinds mei 2022. Op basis daarvan werd het verbruik voor de periode januari-mei 2022 geschat en vanaf juni gaat het om metingen. Voor het ganse jaar 2022 bedraagt het zo berekende verbruik door de groengevel 1 157 m³, wat bijna drie keer zoveel is dan de op de digitale opvolging gebaseerde doelstelling.

Ecoworks beloofde verder de installatie van een pomp voor het regenwatervat in de kelder, zodat er gebruik gemaakt zou kunnen worden van regenwater om een deel van het waterverbruik door de groengevel te leveren. Dit watervat blijkt evenwel voorbehouden voor de brandweer. In het kader van de brandveiligheid dient dit te allen tijde gevuld te zijn, zodat er een beroep op gedaan kan worden in geval van brand.

c. Sanitair waterverbruik

De doelstelling voor het sanitair waterverbruik van het vorige gebouw werd behouden. Na de vernieuwing van de toiletten in de zomer van 2020 moest het mogelijk zijn naar hetzelfde sanitair waterverbruik te streven als in het gebouw aan de Kunstlaan 47-79, namelijk gemiddeld minder dan 4,80 m³ per VTAE per jaar.

Die doelstelling werd totaal niet gehaald. De installatie van de aparte watermeter voor de groengevel heeft aangetoond dat de cijfers voor 2021 niet correct zijn. Voor 2022 bedroeg het sanitair waterverbruik 309 m³ of 9,2 m³ per VTAE. Dit is evenwel nog altijd bijna het dubbel van het gebouw aan de Kunstlaan 47-49.

3.6. Aankopen

Aangezien het gelinkt is aan het intern beheer van het bureau zijn we van mening dat het thema aankopen beïnvloed werd door de verhuis (minder aankopen in 2019 om minder te moeten verhuizen en unieke aankopen in 2020 bij de aankomst in het nieuwe gebouw).

Kader 5 Stijging marktaandeel duurzame producten

Een aandeel duurzame aankopen van 80%. Het duurzaam karakter dekt de aspecten milieu (gerecycleerd, herlaadbaar...), economie (prijs, kwaliteit, levensduur...) en sociaal (met de beschikbare gegevens als beperking).

Te noteren dat het **sectorale referentiedocument** als benchmark voor een topprestatie vooropstelt dat het gebruikte kantoorpapier 100 % gerecycleerd of gecertificeerd is volgens een milieukeur van het ISO-type I (bv. EU-milieukeur).

3.6.1. Belangrijkste acties

a. Belangrijkste uitgevoerde acties sinds 2018

Permanent Fairtrade-gamma in de cafetaria evenals een Oxfam koffiemachine die zowel Fairtrade koffie als Fairtrade chocolademelk aanbiedt.

Jaarlijks is er een Fairtrade ontbijt en een Fairtrade maaltijd (tijdens de Fairtrade-week).

Een aankoopprocedure werd opgesteld in 2010 om de omzendbrief "duurzame aankopen" op te volgen. Deze werd in 2014 herzien om rekening te houden met de nieuwe omzendbrief *Integratie van duurzame ontwikkeling met inbegrip van sociale clausules en maatregelen ten voordele van kleine en middelgrote ondernemingen, in het kader van overheidsopdrachten geplaatst door federale aanbestedende instanties*. Bij de aankopen worden duurzaamheidscriteria (gerecycleerd, officiële labels zoals Der Blaue Engel, Nordic Swan, FSC & PEFC enz.) in rekening gebracht. Langzaamaan zijn de aankopen minder gevarieerd met meer aandacht voor duurzame ontwikkelingscriteria. Dit komt overeen met een milieubeheerpraktijk van het sectorale referentiedocument.

Ook is er een progressieve vervanging van standaard- en halogeenlampen door spaarlampen, van CRT-schermen door LCD-schermen, van PC's van het "desktop"- type door PC's van het "laptop"- type met een lager energieverbruik.

Aankoop agenda's en kalenders enkel op vraag met een beperkte reserve voor nieuwe personeelsleden.

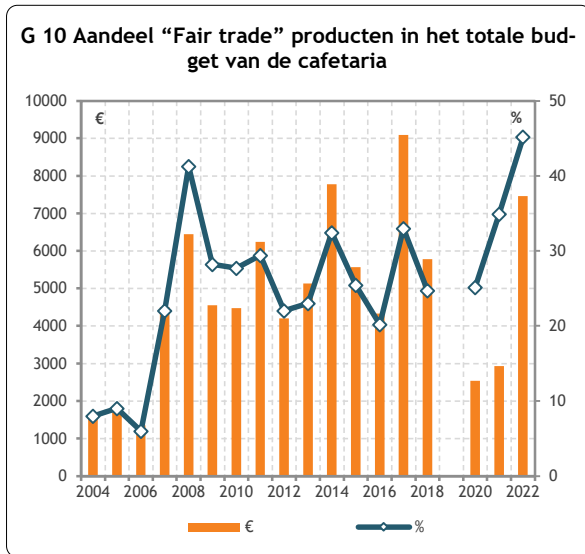
Aankoop van biologisch, seizoensgebonden en, indien pertinent, Fairtrade fruit.

GreenInfo ideeënbus voor aankopen. De aankopen werden ook belicht tijdens de twee lunchseminars over milieubeheer op het Federaal Planbureau.

b. Belangrijkste voorziene acties voor 2023

Aankopen met meer aandacht voor duurzame ontwikkelingscriteria

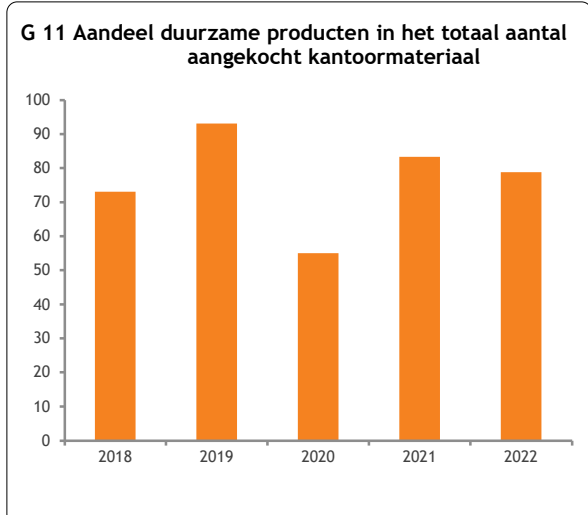
3.6.2. Opvolgingsindicatoren

Het aandeel **Fairtrade** producten in het totale budget van de cafetaria is sterk gestegen in 2007 (van 6% naar 22%) ten gevolge van het introduceren van Fairtrade koffie. Na een unieke wijnaankoop in 2008 schommelt het aandeel Fairtrade producten rond een gemiddelde van 26 %, met dieptepunten (20% in 2016) en hoogtepunten (32% in 2014). In 2017 steeg het aandeel Fairtrade producten opnieuw naar 33 %, de doelstelling die voor de jaren 2013-2015 werd vooropgesteld, maar in 2018 daalde het opnieuw naar 24 %. Met 34 % in 2021 en 45% in 2022, stijgt dit percentage zichtbaar. Dit is waarschijnlijk deels gelinkt met de daling van het totale budget na de overschakeling op een water-

fontein in 2020.

Vanaf 2008 wordt het aandeel milieuvriendelijke aankopen van **kantoor materiaal** berekend als het percentage van het totale budget dat aan milieuvriendelijke producten werd besteed. Kantoor materiaal omvat kleine kantoorbenodigdheden en papier, maar geen IT, gezien het grote budget daarvan in vergelijking met de andere aankopen. Wel kunnen alle IT-aankopen, die via de federale aankoopdienst gebeuren, als duurzaam worden beschouwd, aangezien alle aangekochte digitale infrastructuur een *Energy Star*-label heeft.

In de eerste jaren (vanaf 2008) maakte papier ongeveer de helft van deze aankopen van kantoor materiaal uit, maar aangezien het aantal afdrucken sterk is gedaald, is dit aandeel de laatste jaren teruggelopen tot een kwart tot een vijfde van de aankopen van kantoor materiaal en dit zijn 100 % groene aankopen. De daling van het papierverbruik overeenkomstig de papierdoelstelling heeft gevolgen voor de evolutie van het aandeel duurzame aankopen kantoor materialen in het totale budget, dat de laatste jaren parallel met de daling van het papierverbruik is gedaald.

Voor de volgende cyclus hebben wij daarom besloten de doelstelling te handhaven, maar de aankopen op te volgen in aandeel groene producten in het totale aantal producten. In 2018 en 2019 bedroeg dit aandeel respectievelijk 73% en 93%. Als gevolg van de verhuis en een reeks daarmee samenhangende eenmalige aankopen daalt dit percentage echter tot 55% in 2020. In 2021, stijgt dit aandeel opnieuw tot 83%. De doelstelling is hiermee gehaald in 2021. Met 79% is de doelstelling juist niet bereikt voor het jaar 2022.

Daarnaast stelt het sectorale referentiedocument als benchmark voor een topprestatie voorop dat het gebruikte kantoorpapier 100 % gerecycleerd of gecertificeerd is volgens een milieukeur van het ISO-type I (bv. EU-milieukeur). Aangezien al het aangekochte papier drager is van het FSC mixed sources label en het EU ecolabel wordt deze topprestatie bereikt.

3.7. Afval

Aangezien het enkel gelinkt is aan het intern beheer van het bureau beschouwen we dat het thema afval weinig beïnvloed werd door de verhuis van februari 2020 en niet door de pandemie.

Kader 6 Stijging recyclage van afval & Vermindering productie van afval

De gemiddelde jaarlijkse productie van afval (rest-, PMD-, papier- en organisch afval) voor de periode 2021-2023 zal onder de 500 liters/VTAE/jaar blijven.

Het aandeel gerecycleerd afval (PMD-, papier- en organisch afval op het totaal afval) zal voor de periode 2021-2023 gemiddeld boven de 37 % blijven.

Topprestatiebenchmarks van het sectorale referentiedocument:

- er worden geen afvalstoffen gestort die in de kantoorgebouwen zijn geproduceerd,
- de totale afvalproductie in kantoorgebouwen bedraagt minder dan 200 kg/VTE/jaar.

3.7.1. Belangrijkste acties

a. Belangrijkste uitgevoerde acties sinds 2018

Communicaties rond selectief sorteren met een specifieke sensibilisatieactie over sorteren in het vooruitzicht van de verhuis in 2019.

De afvalsorteringsregels werden ook ter herinnering opgenomen in de *User Guide BEL14*, die in het kader van de verhuis opgesteld werd.

In 2020, in het nieuwe gebouw, werd een waterfonteinsysteem geïnstalleerd, evenals een systeem om spuitwater te maken en elk personeelslid kreeg een waterfles. Het is dan ook niet meer mogelijk om op het Bureau water in flessen te kopen. Dit komt overeen met een milieubeheerpraktijk van het sectorale referentiedocument.

In 2021, werd er informatie over afval opgenomen in de *GreenInfo Greening in het coronatijdperk* en in de *GreenInfo Terug op het werk*. Het afvalthema werd ook belicht tijdens de twee lunchseminars over milieubeheer op het Federaal Planbureau.

In 2022 werden verschillende nieuwe maatregelen genomen om de sorteerbakken beter zichtbaar te maken: nieuwe pictogrammen in de cafetaria, toevoeging van PMD-bakken in de kopieerhoeken en posters die er herinneren aan de sorteeregels. Een *GreenInfo* kondigde deze maatregelen aan in het licht van de waargenomen resultaten en richtte zich op de ideeënbus in het kader van afval.

Er zijn ook communicaties geweest na herhaalde sorteerfouten en met het oog op het bevorderen van het hergebruik van de dozen die wij bij leveringen ontvangen.

b. Belangrijkste voorziene acties voor 2023

Informatiecampagne rond het verplicht sorteren van organisch afval.

3.7.2. Opvolgingsindicatoren

Er bestaan 12 afvalstromen op het FPB, waarvan 6 stromen gemeten worden. PMD- en restafval evenals batterijen (bebat) komen in het klassieke ophalingssysteem terecht evenals het grof vuil dat op vraag opgehaald wordt. Op te merken valt dat de plastic doppen apart verzameld worden ten voordele van het Belgisch Centrum voor Geleidehonden. Terugbetaald glas en inktpatronen worden opgehaald voor hergebruik daar waar papier, niet-terugbetaald glas en lampen opgehaald worden voor recyclage. Het informaticamateriaal wordt hergebruikt of gerecycleerd naargelang het geval. De rookdetectors worden op een adequate manier behandeld. Daarnaast wordt er ook een ophaling van kurkstoppen (vooral van privéoorsprong) georganiseerd. In de mate dat dit privéafval betreft wordt de hoeveelheid niet opgevolgd. Vanaf 2018, wordt ook het groen afval gesorteerd.

Een kwantitatieve opvolging werd opgestart voor de belangrijkste afvalstromen waarvoor er actiegebieden bestaan: papier, restafval, PMD-afval en terugbetaald en niet terugbetaald glas evenals organisch afval (vanaf 2019).

Tabel 6 Afvalproductie (liters/VTAE)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Papier	67,8	57,0	77,7	*	90,9	93,7	26,7
Restafval	432,8	357,8	339,3	349,6,	305,5	554,2	409,5
PMD	90,4	148,8	134,9	123,5	90,9	90,3	115,7
Terugbetaald glas	15,5	14,1	**	**	0	20	28,5
Niet-terugbetaald glas	7,2	10,1	5,8	4,4	2,7	8,3	0
Organisch afval	***	***	***	26,5	0	83	35,6

* Door de verhuis is 2019 niet representatief wat papierafval betreft.

** Probleem in de opvolging van de gegevens.

*** Het sorteren van organisch afval begint in de loop van 2018.

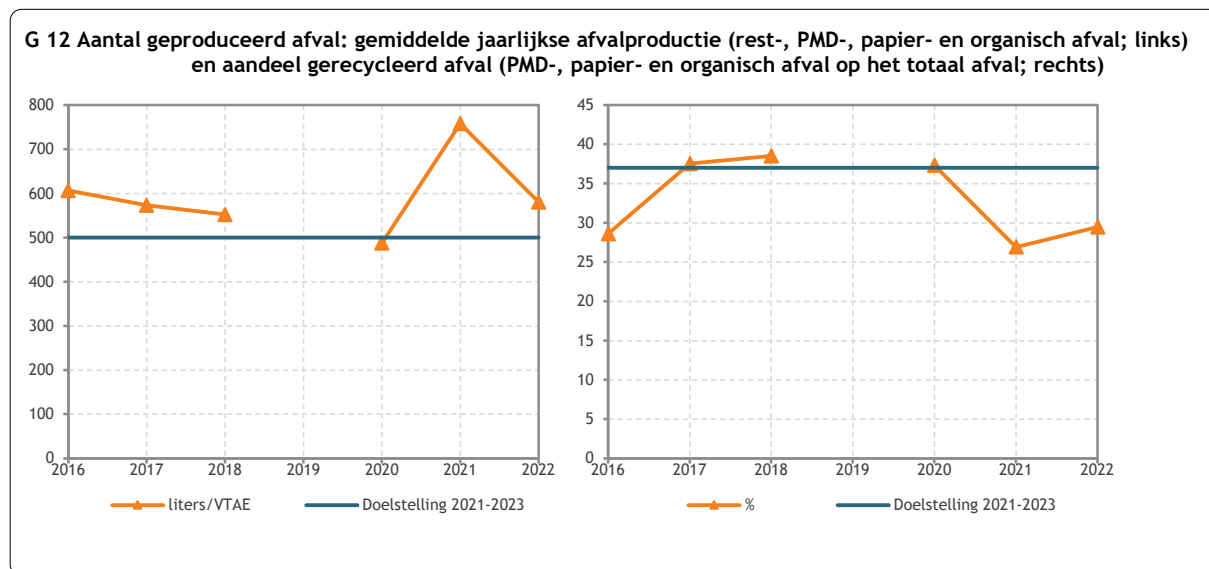
Hoewel het jaar 2020 in het teken staat van de Covid-19-crisis, heeft dit weinig effect op de afvalindicatoren. Deze worden namelijk uitgedrukt in de equivalente tijd die in het gebouw wordt doorgebracht en houden dus rekening met het gegeneraliseerd telewerken. Niettemin werd, gezien het geringe aantal mensen dat in de lokalen aanwezig was, het organisch afval dat jaar niet gescheiden ingezameld.

De totale afvalproductie (rest-, papier-, PMD- en organisch afval) daalt in de loop der tijd van 606 liters/VTAE in 2016 tot 580,4 in 2022. Dit komt in 2022 overeen met 409,5 liters/VTAE restafval, 26,7 liters/VTAE papier, 115,7 liters/VTAE PMD-afval en 35,6 liters/VTAE organisch afval.

In 2021 steeg de restafvalproductie ten gevolge van het gebruik van papier voor het drogen van de handen in het kader van de covid-19-pandemie. Dit was een ongepland verbruik, dat verband hield met de pandemie dat verdwenen is in de lente 2022, wat met een vermindering van het restafval tussen 2021 en 2022 reeds zichtbaar is. De vastgestelde stijging in 2021 is ook te wijten aan het feit dat er in de Belliardstraat veel betogingen plaatsvonden en dat Stad Brussel de voetpaden niet schoonmaakt.

Parallel is het aandeel gerecycleerd afval (PMD-, papier- en organisch afval op het totaal van het rest-, PMD-, papier- en organisch afval) licht gestegen van 28,6% in 2016 tot 29,4% in 2022.

De gedragsveranderingen in het kader van de covid-19-pandemie hebben een negatief effect op de indicatoren, aangezien zij in de tegengestelde richting gaan t.o.v. hun doelstellingen in 2021. De terugkeer naar een normale situatie sinds het voorjaar van 2022 laat toe dat de indicatoren dichterbij de vastgestelde doelstellingen komen, zonder deze echter te bereiken.

Te noteren dat het sectorale referentiedocument twee benchmarks voor een topprestatie vooropstelt voor deze problematiek.

1. Er worden geen afvalstoffen gestort die in de kantoorgebouwen zijn geproduceerd. Deze benchmark wordt bereikt in de mate dat afval uit Brussel wordt verbrand met energieretourwinning.
2. De totale afvalproductie in kantoorgebouwen bedraagt minder dan 200 kg/VTE/jaar. We hebben de gegevens niet in gewicht (kg), maar in volume (liters). Op basis van de Valipac-omzettingstool⁸ wordt deze doelstelling ruimschoots gehaald, waarbij rekening wordt gehouden met het rest-, het PMD- en het papierafval (organisch afval wordt niet meegerekend omdat het gewicht ervan niet wordt geschat in de gebruikte omzettingstool). We zijn inderdaad gedaald van 41,7 kg/VTE/jaar in 2016 naar 35,2 kg/VTE/jaar in 2018. In het licht van de verhuis was het jaar 2019 niet representatief wat papierafval betreft. In 2020 en 2021, waarin telewerken de norm was ten gevolge van covid-19, was er een zeer belangrijke daling van de afvalproductie per VTE/jaar: gemiddeld 9 kg (met gemiddeld 85% telewerken). Na de pandemie is telewerk afgenomen, maar structureel meer aanwezig dan vóór de pandemie: 60% telewerk in 2022. In dat jaar neemt de afvalproductie per VTE/jaar dan ook toe tot 16,1kg, wat nog steeds ruim onder het niveau van vóór de pandemie ligt.

⁸ <https://iksorteerinmijnbedrijf.be/het-sorteren-organiseren/breng-uw-afvalproductie-in-kaart/>

3.8. Onderhoudsproducten

Aangezien het enkel gelinkt is aan het intern beheer van het bureau zijn we van mening dat het thema onderhoudsproducten niet beïnvloed wordt door de verhuis in 2020, maar wel door de noodzaak de pandemie te voorkomen. De doelstelling voor het aantal gebruikte gevaarlijke producten werd verhoogd ten gevolge van de verplichting om hydroalcoholische gel op te nemen in de op het Bureau beschikbare producten.

Kader 7 De impact van onderhoudsproducten op het milieu verminderen

Jaarlijks, maximum 6 gevaarlijke onderhoudsproducten (de doelstelling werd verhoogd tot maximaal 6 producten na de invoering van hydroalcoholische gel in het kader van de Covid-19-pandemie).

3.8.1. Belangrijkste acties

a. Belangrijkste uitgevoerde acties sinds 2018

Samenwerking met de onderaannemer en overgang op Bioorg. Deze methode combineert een nieuwe manier om schoon te maken, verneveling, met natuurlijke micro-organismen die het vuil actief bestrijden.

GreenInfo over de veranderingen in gebruikte onderhoudsproducten ten gevolge van de verandering van type producten en dit in het kader van de Covid-crisis.

Opvolging van de vorming en de werking van de onderhoudsploeg.

In 2021, werd er informatie over onderhoudsproducten opgenomen in de GreenInfo *Greening in het coronatijdperk*. Onderhoudsproducten werden ook belicht tijdens de twee lunchseminars over milieubeheer op het Federaal Planbureau.

Enquête uitvoeren naar het welbevinden van het personeel over de (nieuwe) onderhoudsproducten gebruikt in het nieuwe gebouw.

b. Belangrijkste voorziene acties voor 2023

Beter toezien dat het personeel (zowel van het FPB als van Atalian) dat feitelijk omgaat met de gevaarlijke onderhoudsproducten de veiligheidsfiches weet liggen en gelezen heeft.

3.8.2. Opvolgingsindicatoren

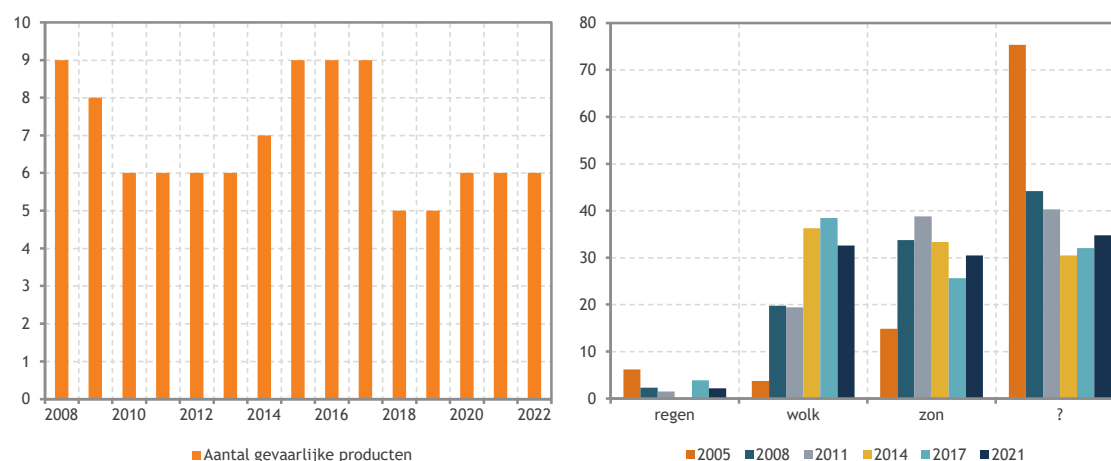
De driejaarlijkse tevredenheidsenquête toont dat de leden van het personeel zich meer en meer in staat voelen om een antwoord te geven op de vraag over onderhoudsproducten (het aandeel met een vraagteken daalt). In 2014, overstijgt de som van de antwoorden "regen" en "wolk" voor de eerste keer het aantal "zon" (36% wolk-regen tegen 32% zon⁹) en er werd dan ook besloten om de nadruk te leggen op dit thema in het milieuprogramma 2016-2017. Niettemin wordt dit resultaat versterkt in 2017 (42% wolk-regen tegen 26% zon). Daarom is gezien de verandering van producttype in 2020 (overschakeling

⁹ Het saldo zijn "zonder mening"-antwoorden.

op Bioorg-producten) een nieuwe specifieke enquête uitgevoerd in 2021. Het toont een omkering in de trend (35% wolk-regen tegen 30% zon) maar er zijn nog altijd minder zon-antwoorden.

Het aantal gevaarlijke producten is in 2010 gedaald ten gevolge van een samenwerking met de onderaannemer. De overblijvende producten zijn, enerzijds, gelinkt aan leasing-contracten waarbij geen ander, minder corrosief of irriterend product gebruikt mag worden en, anderzijds, bestemd voor zeer specifieke doeleinden waarvoor geen alternatieven bestaan. In 2015 stijgt het aantal producten geïdentificeerd als gevaarlijk o.a. ten gevolge van een versterking van de reglementering in 2015 (Europese CLP-verordening) en blijft stabiel tot 2017. Na een verandering van onderaannemer is dit aantal met een derde gedaald vanaf 2018 en bereikt zo de doelstelling van maximum 5 gevaarlijke producten. Vanaf 2020 stijgt dit aantal tot 6 producten wegens de verplichting om hydroalcoholische gel beschikbaar te stellen in het kader van de Covid-crisis, en dit is een gevaarlijk product. Aangezien in 2020 werd overgeschakeld op Bioorg-producten, is het niet langer relevant om de indicator van producten met een milieulabel te monitoren. Deze nieuwe producten zijn inderdaad van nature milieuvriendelijk, maar zo specifiek dat er geen mogelijkheid is om ze te labelliseren op basis van bestaande systemen.

G 13 Aantal gevaarlijke producten (links) en perceptie van de onderhoudsproducten (rechts)

3.9. Biodiversiteit

Kader 8 Verbetering van de biodiversiteit

Het aandeel inheemse planten in de tuin vergroten: 100% inheemse planten tegen 2030.

3.9.1. Belangrijkste acties

a. Belangrijkste uitgevoerde acties in 2020

Bij de renovatie van het gebouw werd ook de groene gevel gerenoveerd.

De externe parking werd vervangen door een aangelegde tuin.

In 2021 is een beheersplan voor de tuin opgesteld en aan de betrokken onderaannemers toegezonden. Dit plan bevat een deel over de bestrijding van invasieve exotische planten en een deel over de aanplant van inheemse soorten.

Het biodiversiteitsthema werd ook belicht tijdens de twee lunchseminars over milieubeheer op het Federaal Planbureau.

In 2022 werden er twee nestkastjes en een insectenhotel in de tuin geplaatst. Bij deze gelegenheid is een GreenInfo gepubliceerd waarin de ideeënbus belicht werd.

b. Belangrijkste voorziene acties voor 2023

GreenInfo over biodiversiteit in de tuin van het FPB.

3.9.2. Opvolgingsindicatoren

De totale oppervlakte van het perceel bedraagt 1076 m², inclusief 36 m² tuin. Bovendien is er een groen-gevel van 160 m².

In 2021 en 2022 is er 1 inheemse plantensoort in de tuin.

3.10. Transversale indicatoren

Alle geanalyseerde transversale indicatoren betreffen indicatoren van luchtvervuiling .

In een eerste punt komt de uitstoot van broeikasgassen (BKG) van alle energieconsumptie op het FPB aan bod: verplaatsingen met dienstwagens, vliegtuig en trein en stookolie¹⁰.

In een tweede punt wordt de nadruk gelegd op twee vormen van energieconsumpties (stookolie en dienstwagens) die meerdere luchtverontreinigende stoffen uitstoten: fijn stof, SO₂, NO_x, CO en NMVOC (niet methaan vluchtige organische stoffen).

De rekenmethode en de bronnen zijn in bijlage 6.3 hernomen.

De emissie-indicatoren werden sterk beïnvloed door de verhuis, aangezien de emissiebronnen sterk verbonden zijn aan het gebouw. Dezelfde indicatoren zullen echter worden gebruikt, met inbegrip van de historische gegevens, om de emissies voor en na de verhuis te vergelijken.

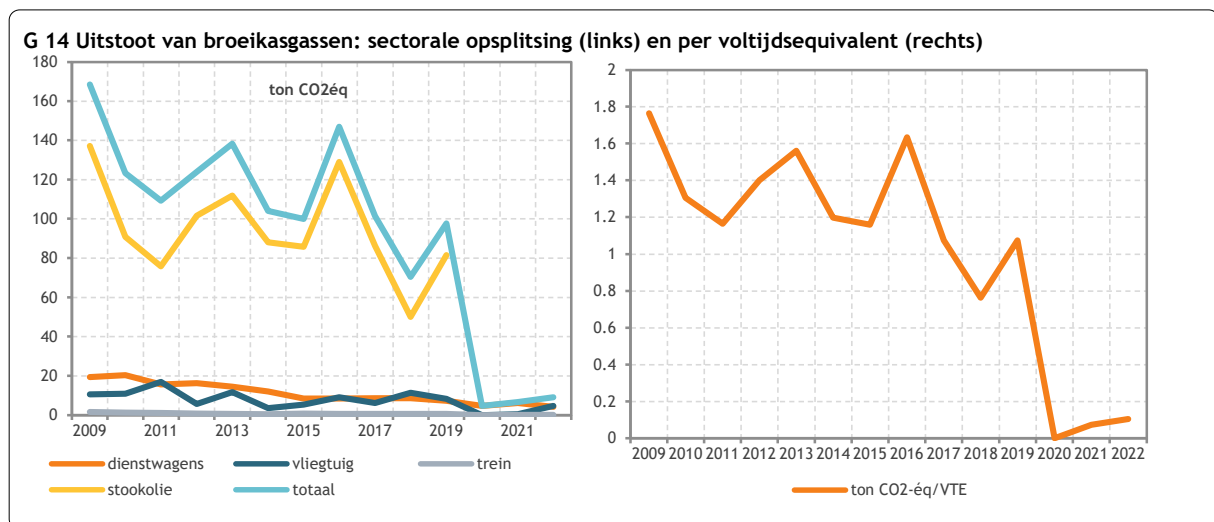
Maar ten gevolge van de verhuis en in de context van de pandemie zijn de emissiegegevens niet representatief voor 2020. Daarom hebben wij ervoor gekozen deze indicator niet bij te werken voor dat jaar.

¹⁰ Op methodologisch vlak is het op te merken dat de uitstoot gelinkt aan het stookolieverbruik een directe uitstoot van het FPB is, daar waar de uitstoot gelinkt aan het elektriciteitsverbruik een uitstoot is op het niveau van de producent. Om volledig vergelijkbaar te kunnen zijn zou de uitstoot gelinkt aan de stookolieproductie eveneens in rekening moeten gebracht worden.

3.10.1. Uitstoot van broeikasgassen (BKG)

De totale uitstoot van broeikasgassen daalde van 168 ton CO₂-equivalenten in 2009 tot 109 in 2011, voor het geheel aan energieconsumptie van het FPB. In 2012, steeg de totale uitstoot opnieuw en bereikte 123 ton CO₂-equivalenten, ten gevolge van de stijging van het bruto stookolieverbruik¹¹. Ook daarna volgen de BKG-emissies de evolutie van het verbruik van stookolie. In 2018 bedraagt de totale uitstoot 70 ton CO₂-equivalenten. In 2019 stijgt de uitstoot opnieuw en bereikt 98 ton CO₂-equivalenten, wat overeenkomt met 1,1 ton per VTE of 22,5 kg/m².

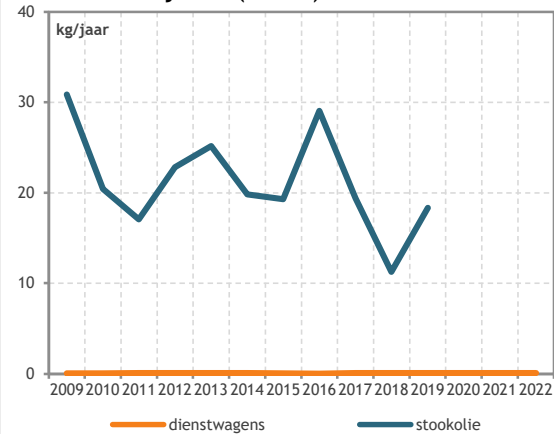
In 2020 en 2021 daalt deze uitstoot sterk. Twee factoren zijn verantwoordelijk voor deze daling. Enerzijds is er de verhuis, structurele factor waardoor het gebouw niet langer wordt verwarmd met stookolie maar met warmtepompen, gevoed door groene stroom. Anderzijds heeft de Covid-19 pandemie het aantal gemaakte reizen aanzienlijk verminderd. Aangezien stookolie 83,5% van onze CO₂-uitstoot vertegenwoordigde in 2019, zal de sterke daling ten opzichte van 2019 structureel zijn, zij het niet zo groot als die in 2020 en 2021. Met een terugkeer naar een normale situatie in 2022 nemen de broeikasgasemissies licht toe.

¹¹ Het bruto stookolieverbruik houdt geen rekening met de graaddagen. Het is inderdaad het echte "bruto" verbruik dat telt bij de berekening van de emissies. Er kunnen dus verschillen zijn met het punt over energie.

3.10.2. Uitstoot luchtverontreinigende stoffen

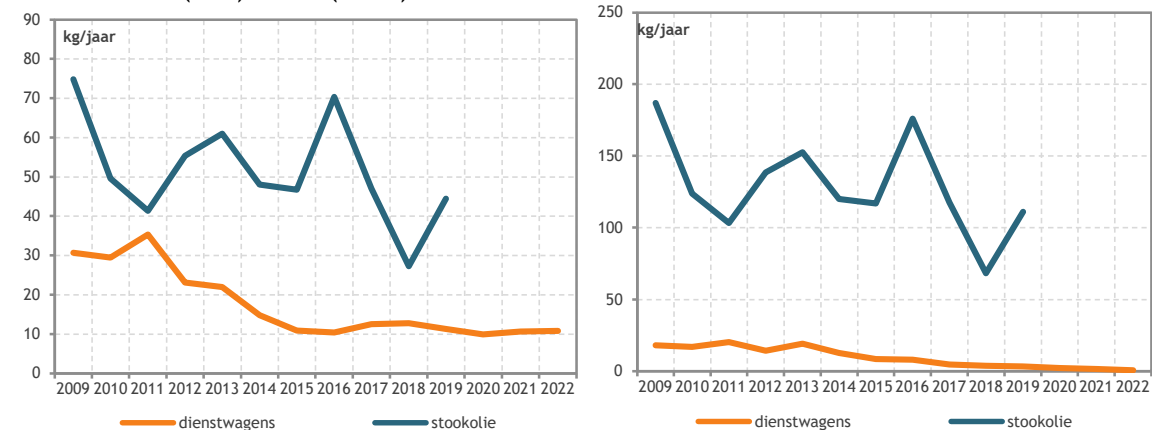
G 15 Uitstoot fijn stof (PM 2.5)

Naast de uitstoot van BKG, wordt de uitstoot van vijf luchtverontreinigende stoffen geanalyseerd voor twee types energieconsumptie: stookolie en dienstwagens. De totale uitstoot van de vijf stoffen wordt hoofdzakelijk beïnvloed door het stookolieverbruik.

Na de verhuis in 2020 is er geen stookolieverbruik meer. De verwarming gebeurt uitsluitend met warmtepompen. Daardoor is er geen verbruik van SO₂ of NMVOC meer en worden de emissies ervan niet langer opgevolgd.

G 16 Uitstoot CO (links) en NOx (rechts)

4. Het Federaal Planbureau en zijn indirecte milieu-aspecten

4.1. Belanghebbenden

Kader 9 Samenwerken met de belanghebbenden om de milieuprestaties te verbeteren.

Jaarlijks met een interne en een externe stakeholder in interactie treden om hun behoeften en verwachtingen in kaart te brengen.

4.1.1. Belangrijkste acties

a. Belangrijkste uitgevoerde acties sinds 2018

Het elk jaar bevragen van een interne en externe belanghebbende om hun behoeften en verwachtingen te identificeren en actie te ondernemen om deze aan te pakken.

b. Belangrijkste voorziene acties tijdens de cyclus 2021-2023

De belangrijkste interne en externe belanghebbende identificeren en in interactie treden om hun werkelijke behoeften en verwachtingen te identificeren.

Indien nodig, acties opzetten om aan de geïdentificeerde behoeften en verwachtingen te voldoen.

4.1.2. Opvolgingsindicatoren

In 2022 werden een interne en een externe belanghebbende bevraagd.

4.2. Opdrachten van het FPB

Kader 9 Geen specifieke doelstelling voor de opdrachten van het FPB

Eenzijds, is milieu in belangrijke mate een geregionaliseerde bevoegdheid en, anderzijds, is het FPB mede afhankelijk van externe studieopdrachten. De inhoud van de gepubliceerde documenten is dus sterk gelinkt aan wetten, bekomen van studiecontracten enz. Het FPB beperkt zich dan ook tot het opvolgen van de indicator "Aantal documenten met een potentiële impact op het milieu".

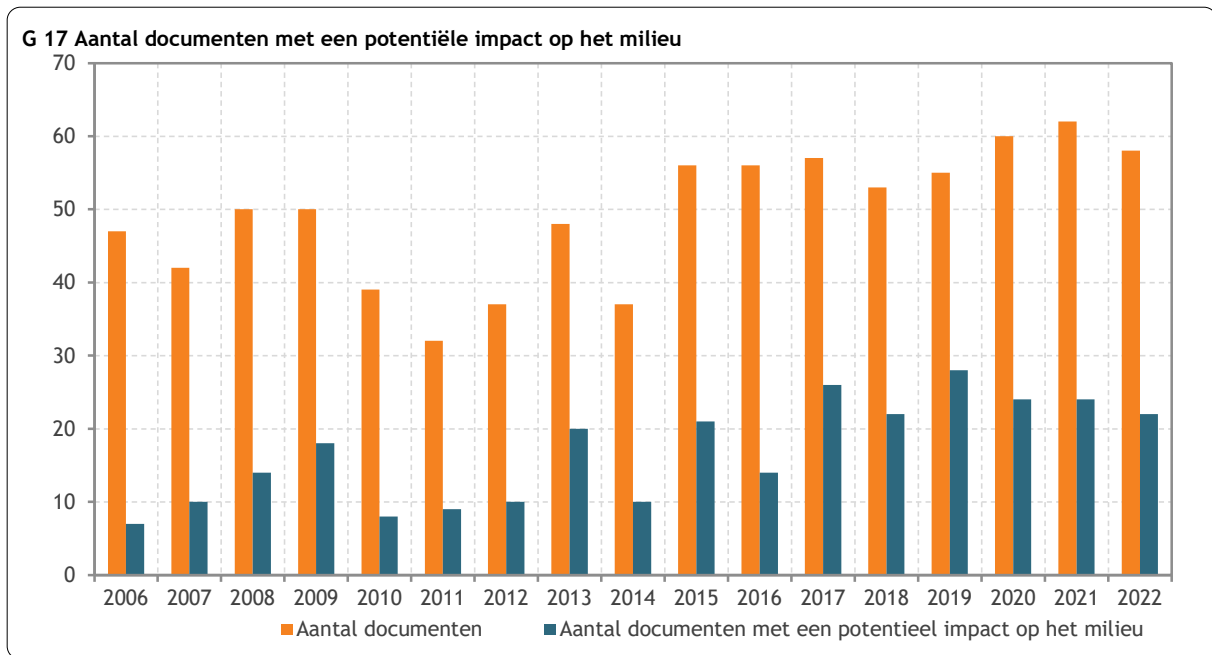
4.2.1. Belangrijkste acties

Het Federaal Planbureau houdt, in het kader van zijn opdrachten, rekening met het milieuaspect. Alle activiteiten die gekoppeld zijn aan de basisopdrachten van het Federaal Planbureau worden in aanmerking genomen en worden geanalyseerd naar hun potentiële milieu-impact.

In 2007, werd er een evaluatiemethodologie ontwikkeld en toegepast om de potentiële milieu-impact van onze opdrachten te bepalen. Op basis daarvan was het mogelijk om in 2008 opvolgingsindicatoren te ontwikkelen en toe te passen voor die opdrachten die potentieel een impact hebben op het milieu.

4.2.2. Opvolgingsindicatoren

Het aandeel documenten¹² met een potentiële impact op het milieu schommelt, maar is redelijk stabiel in de tijd.

¹² Vanaf 2015 neemt deze indicator ook de gegevensbanken op die in de loop van het jaar aangepast werden.

5. Het Federaal Planbureau en de wettelijke milieuvoorschriften

Het Federaal Planbureau heeft een register van de milieuwetgeving opgesteld en werkt dit driemaandelijks bij. De wettelijke voorschriften waaraan het FPB onderworpen is, zijn talrijk en dekken diverse onderwerpen: het Algemeen reglement op de elektrische installaties, het Brusselse wetboek voor de lucht-, klimaat- en energiebeheersing, alsook tal van decreten betreffende de milieuprestatie van gebouwen, afvalbeheer, bedrijfsvervoerplannen, de bescherming van het oppervlaktewater tegen vervuiling, openbare aanbestedingen enz. Tot deze wettelijke voorschriften behoort ook de klasse 2 milieuvergunning voor het gebouw van 13 februari 2020 (referentienummer: B636/2019).

Om het naleven van al deze bepalingen evenals de bepalingen van de milieuvergunning te garanderen, wordt jaarlijks een wettelijke audit uitgevoerd. Op basis daarvan verklaart het FPB dat het voldoet aan de wetgeving en dat het adequate maatregelen neemt in geval van niet-naleving.

6. Bijlagen

6.1. Synthetische tabel met de resultaten van de cyclus 2007-2009

Tabel 7 Eindbalans cyclus 2007-2009

Thema	Indicator	Doelstelling gedefinieerd voor 2007-2009	Evol.
Mobiliteit	Uitzonderlijke verplaatsingen voor rekening van het FPB (km).	Jaarlijkse km vliegtuigreizen in de periode 2007 - 2009 niet hoger maken dan die van 2005.	
Papier	Aantal aangekochte vellen papier (aantal vellen).	Stabilisatie van het papierverbruik.	
	Aantal afgedrukte vellen papier, externe afdrucken uitgezonderd (aantal vellen).		*
Energie	Hoogspanningsverbruik (kWh).	Het jaarlijks hoogspanningsverbruik zal voor de jaren in de periode 2007 - 2009 het niveau van 2001 niet overstijgen.	
Water	Technisch waterverbruik (m ³).	Het technisch waterverbruik zal beperkt blijven tot 1300 m ³ per jaar.	
Aankopen	Aandeel "Fair trade" producten in het totale budget van de cafetaria (%).	Het gestaag verhogen van het aandeel "Fair trade"-producten in het totale budget van de cafetaria tot 10% in 2009.	

* De evolutie van de indicator kan om technische redenen niet geëvalueerd worden (onderbroken gegevens).

6.2. Synthetische tabel met de resultaten van de cyclus 2010-2012

Tabel 8 Eindbalans cyclus 2010-2012

Thema	Doelstelling voor 2010-2012	Evol.
Mobiliteit	Het gemiddelde van 11,55 ton CO ₂ -emissies per jaar, ten gevolge van vliegtuigreizen, over de periode 2010-2012 niet overschrijden.	
Papier	Papierconsumptie verminderen tot gemiddeld 440 000 aantal interne afgedrukte vellen papier per jaar over de periode 2010-2012.	*
Energie	Het gemiddeld jaarlijks hoogspanningsverbruik verminderen tot gemiddeld 1 164 GJ per jaar over de periode 2010-2012.	
	Het gemiddeld jaarlijks laagspanningsverbruik handhaven op gemiddeld 335 GJ per jaar over de periode 2010-2012.	
	Het gemiddeld jaarlijks stookolieverbruik verminderen tot gemiddeld 42.000 liter per jaar over de periode 2010-2012.	
Water	Het technisch waterverbruik beperken tot gemiddeld 1 200 m ³ per jaar over de periode 2010-2012.	
	Het sanitair waterverbruik beperken tot gemiddeld 400 m ³ per jaar over de periode 2010-2012.	
Aankopen	Stijging van het aandeel van "duurzame ontwikkeling" aankopen.	
(In)formatie	Een globaal beheer van de milieuvormingen op punt stellen.	
Communicatie	De interne en externe communicatie betreffende milieu verbeteren.	

* Evaluatie niet mogelijk door statistische problemen (zie p. 13).

6.3. Synthetische tabel met de resultaten van de cyclus 2013-2015

Tabel 9 Eindbalans cyclus 2013-2015

Thema	Doelstelling voor 2013-2015	Evol.
Mobiliteit	De uitzonderlijke verplaatsingen per vliegtuig (in km) gedurende de periode 2013-2015 is stabiel t.o.v. het gemiddelde van de periode 2010-2012: 79420 km/jaar.	
Papier	75 % recto-verso in 2015.	
Energie	Het gemiddeld jaarlijks hoogspanningsverbruik over de periode 2013-2015 zal gestabiliseerd worden op het gemiddelde niveau van de periode 2010-2012: 0,32 GJ/m ² /jaar.	
	Het gemiddeld jaarlijks laagspanningsverbruik over de periode 2013-2015 zal gestabiliseerd worden op het gemiddelde niveau van de periode 2010-2012: 3,7 GJ/VTAE/jaar.	
	Het gemiddeld jaarlijks stookolieverbruik over de periode 2013-2015 zal gestabiliseerd worden op het gemiddelde niveau van de periode 2010-2012: 0,29 GJ/m ² /jaar.	
Water	Het technisch waterverbruik beperken tot gemiddeld 0,24 m ³ /m ² /jaar over de periode 2013-2015	
	Het sanitair waterverbruik beperken tot gemiddeld 4.80 m ³ /VTAE/jaar gedurende de periode 2013-2015	
Aankopen	Een marktaandeel van gemiddeld 33% bereiken voor de producten komende uit de eerlijke handel gedurende de periode 2013-2015.	
	Het marktaandeel van gemiddeld 80% behouden voor het bureau materiaal dat aan duurzame ontwikkelingscriteria beantwoordt, gedurende de periode 2013-2015.	
Afval	660 liters per jaar per VTAE restafval gedurende de periode 2013-2015.	
	104 liters per jaar per VTAE PMD-afval gedurende de periode 2013-2015.	

6.4. Synthetische tabel met de resultaten van de cyclus 2016-2017

Tabel 10 Balans cyclus 2016-2017

Thema	Doelstelling voor 2016-2017	Evol.
Mobiliteit	De verplaatsingen per vliegtuig (in km) voor 2016-2017 stabiliseren ten opzichte van het gemiddelde van de periode 2010-2012: 1.000 km/jaar/VTAE	
	Aandeel personeelsleden die de wagen gebruiken voor hun woon-werkverplaatsingen verminderen van 14,1% in 2014 tot 12% in 2017.	
	Behouden van het aantal dienstverplaatsingen met persoonlijke wagen over de periode 2016-2017 op het niveau waargenomen tijdens de periode 2013-2015, namelijk gemiddeld een maximum van 22 km/jaar/VTE.	
Papier	Het gemiddelde jaarlijkse papierverbruik over de periode 2016-2017 verminderen ten opzichte van het gemiddelde 2014-2015, namelijk 5 125 afdrucken/VTAE.	
Energie	Het gemiddeld jaarlijks hoogspanningsverbruik over de periode 2016-2017 zal lager liggen dan dat over de periode 2013-2015, namelijk 0,35 GJ/m ² /jaar	
	Het gemiddeld jaarlijks laagspanningsverbruik over de periode 2016-2017 zal lager liggen dan dat over de periode 2013-2015, namelijk 3,5 GJ/VTAE/jaar.	
	Het gemiddeld jaarlijks stookolieverbruik zal verminderen met 10% om in 2017 0,30 GJ/m ² te bereiken.	
Water	Het technisch waterverbruik beperken tot gemiddeld minder dan 0,33 m ³ /m ² per jaar gedurende de periode 2016-2017.	
	Het sanitair waterverbruik beperken tot gemiddeld minder dan 4,80 m ³ / VTAE per jaar gedurende de periode 2016-2017	
Aankopen	Een aandeel duurzame aankopen van 80%. Het duurzaam karakter dekt de aspecten milieu (gerecycleerd, herlaadbaar...), economie (prijs, kwaliteit, levensduur...) en sociaal (met de beschikbare gegevens als beperking).	
Afval	Gemiddeld 600 liters/VTAE/jaar restafval voor de periode 2016-2017	
	Gemiddeld 100 liters/VTAE/jaar PMD-afval voor de periode 2016-2017	
Onderhoudsproducten	Gebruik van gevaarlijke producten verminderen ten voordele van onderhoudsproducten met een verminderde milieu-impact;	
	Kennis bij personeel opvolgen/verbeteren;	
	Beter inschatten van eventuele problemen veroorzaakt door huidige onderhoudsproducten en onderhoud.	
Onderaanemers	Zo veel mogelijk mensen informeren en alle onderaannemers die op de site tussenbeide komen minstens een keer evalueren tijdens de cyclus.	

6.5. Synthetische tabel met de resultaten van de cyclus 2018-2020

Tabel 11 Balans cyclus 2018-2020

Thema	Doelstelling voor 2018-2019/2020	Evol.
Mobiliteit	De gemiddelde jaarlijkse uitstoot ten gevolge van verplaatsingen per vliegtuig voor het Federaal Planbureau voor de periode 2018-2020 onder een jaarlijks gemiddelde houden van 18 ton CO ₂ per jaar. Uitvoering van het bedrijfsvervoerplan 2018-2020.	
Papier	Het gemiddelde jaarlijkse papierverbruik over de periode 2018-2020 verminderen ten opzichte van het gemiddelde 2015-2017: 4 500 vellen/VTAE.	
Energie	De som van het gemiddeld jaarlijks hoogspannings- en gecorrigeerde stookolieverbruik voor de periode 2018-2019 zal lager liggen dan het gemiddelde over de periode 2015-2017, namelijk 0,69 GJ/m ² /jaar. Het gemiddeld jaarlijks laagspanningsverbruik voor de periode 2018-2019 zal lager liggen dan het gemiddelde over de periode 2015-2017, namelijk 3,4 GJ/VTAE/jaar.	
Water	Het technisch waterverbruik beperken tot gemiddeld minder dan 0,33 m ³ /m ² per jaar gedurende de periode 2018-2019. Het sanitair waterverbruik beperken tot gemiddeld minder dan 4,80 m ³ per VTAE per jaar gedurende de periode 2018-2019.	
Aankopen	Een aandeel duurzame aankopen van 80%. Het duurzaam karakter dekt de aspecten milieu (gerecycleerd, herlaadbaar...), economie (prijs, kwaliteit, levensduur...) en sociaal (met de beschikbare gegevens als beperking).	
Afval	De gemiddelde jaarlijkse afvalproductie (rest- en PMD-afval) voor de jaren 2018 en 2020 zal onder de 550 liters/VTAE/jaar blijven. Het aandeel gerecycleerd afval (PMD-afval op het totaal van het rest- en PMD-afval) zal voor de jaren 2018 en 2020 gemiddeld boven de 25 % blijven.	
Onderhoudsproducten	Het gebruik van gevaarlijke onderhoudsproducten in de periode 2018-2020 beperken tot maximum 5	
pro-ducten	Het aandeel milieuvriendelijke onderhoudsproducten in de periode 2018-2020 moet meer dan de helft van de gebruikte producten blijven	
Onderaanemers	Jaarlijks met een interne en een externe stakeholder in interactie treden om hun behoeften en verwachtingen in kaart te brengen.	

* Voor de gedetailleerde resultaten, zie Milieuverklaring 2018-2020, bijwerking 2020. Ten gevolge van de verhuis in februari 2020, werden deze doelstellingen inderdaad beperkt tot de periode 2018-2019.

6.6. Rekenmethode voor de berekening van de uitstoot

De tabel hieronder herneemt de gebruikte conversiefactoren en de bronnen.

Type uitstoot	Bron uitstoot	Conversiefactor	Bron
CO ₂ -uitstoot	Mazout	1 liter = 2,7238 kg CO ₂	CO ₂ meter Departement Omgeving - luik leefmilieu, natuur en energie
	Trein	1km = 0,038 kg CO ₂ equivalent	Tobback (2005) Kyoto, plus proche que vous le pensez.
	Vliegtuig	1km = 0,2 kg CO ₂ equivalent	https://co2.myclimate.org/en/flight_calculators/new
	Dienstwagen - diesel	1l = 2,688 kg CO ₂ equivalent	Site energievreters.be
	Dienstwagen - benzine	1l = 2,3 kg CO ₂ equivalent	Site energievreters.be
Uitstoot PM2.5	Dienstwagens	Variabel.	Ecoscorefiche van de wagen.
	Mazout	Variabel.	Certificaat stookolieketel.
Uitstoot CO	Dienstwagens	Variabel.	Ecoscorefiche van de wagen.
	Mazout	Variabel.	Certificaat stookolieketel.
Uitstoot NMVOC	Mazout	Variabel.	Certificaat stookolieketel.
Uitstoot NO _x	Dienstwagens	Variabel.	Ecoscorefiche van de wagen.
	Mazout	Variabel.	Certificaat stookolieketel.
Uitstoot SO ₂	Mazout	Variabel.	Certificaat stookolieketel.

7. Verklaring van de milieuverificateur over de verificatie- en valideringswerkzaamheden

Vinçotte N.V., EMAS-milieuverificateur met registratienummer BE-V-0016 geaccrediteerd met als reikwijdte 1, 10, 11, 13, 16, 18, 19, 20 (excl. 20.51), 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30.2, 30.9, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 49, 50, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 63, 70, 71, 72, 73, 74, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 93, 94, 95, 96, 99 (NACE-code) verklaart dat hij heeft geverifieerd of de hele organisatie, zoals vermeld in de milieuverklaring bijwerking 2023 van de organisatie Bureau Fédéral du Plan met registratienummer BE-BXL-000011 voldoet aan alle eisen van Verordening (UE) 1221/2009 gewijzigd bij Verordeningen EU 2017/1505 en 2018/2026 inzake de vrijwillige deelneming van organisaties aan een communautair milieubeheer- en milieuauditsysteem (EMAS).

Met de ondertekening van deze verklaring verklaar ik dat:

- de verificatie en validering volledig overeenkomstig de voorschriften van Verordening (UE) 1221/2009 gewijzigd bij Verordeningen EU 2017/1505 en 2018/2026, zijn uitgevoerd;
- uit het resultaat van de verificatie en validering blijkt dat er geen aanwijzingen zijn dat niet aan de toepasselijke wettelijke milieuvoorschriften is voldaan;
- de gegevens en informatie van de bijgewerkte milieuverklaring 2023 van de organisatie betrouwbaar, geloofwaardig en juist beeld geven van alle activiteiten van de organisatie binnen de in de milieuverklaring vermelde reikwijdte.

Dit document is niet gelijk aan een EMAS-registratie. EMAS-registratie kan alleen worden gedaan door een bevoegde instantie in de zin van Verordening (UE) 1221/2009 gewijzigd bij Verordeningen EU 2017/1505 en 2018/2026. Dit document wordt niet gebruikt als een zelfstandig stuk openbare communicatie.

Gedaan te Brussel op 26 / 06 / 2023

Handtekening

Eric Louys

Voorzitter van de Certificatiecommissie.

De volgende volledige milieuverklaring: juni 2024.

Het Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut.

Het FPB voert beleidsrelevant onderzoek uit op economisch, sociaaleconomisch vlak en op het vlak van leefmilieu. Hiertoe verzamelt en analyseert het FPB gegevens, onderzoekt het aanneembare toekomstscenario's, identificeert het alternatieven, beoordeelt het de gevolgen van beleidsbeslissingen en formuleert het voorstellen.

Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen. Het FPB zorgt voor een ruime verspreiding van zijn werkzaamheden. De resultaten van zijn onderzoek worden ter kennis gebracht van de gemeenschap en dragen zo bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau is EMAS en Ecodynamische Onderneming (drie sterren) gecertificeerd voor zijn milieubeheer.

url: <http://www.plan.be>

e-mail: contact@plan.be

De publicaties van het Federaal Planbureau

Met het oog op informatieverstrekking en transparantie publiceert het Federaal Planbureau (FPB) regelmatig de methoden en resultaten van zijn werkzaamheden. De publicaties van het FPB zijn georganiseerd in 3 reeksen: de Vooruitzichten, de Working Papers en de Planning Papers. Het FPB publiceert eveneens rapporten, een Engelstalig kwartaalverslag en occasioneel ook boeken. Bepaalde publicaties zijn het resultaat van een samenwerking met andere instellingen.

Alle publicaties van het Federaal Planbureau zijn beschikbaar op www.plan.be

Reeksen

1. **Forecast & Outlook:** de prognoses en vooruitzichten presenteren de toekomstige evoluties in België, zowel in socio-economische, budgettaire en energiedomeinen als voor de transportvraag.
2. **Working Paper:** de Working Paper presenteert een studie of analyse die op eigen initiatief wordt uitgevoerd door het FPB.
3. **Rapport:** het rapport presenteert analyses die het FPB op verzoek van overheden of partners heeft gemaakt in zijn expertisedomeinen.
4. **Artikel:** het artikel geeft een korte analyse van of toelichting bij een thema dat op het FPB wordt bestudeerd.

5. **Fact sheet:** de fact sheet beschrijft en valoriseert de beschikbare gegevensbronnen op het FPB. Het belicht een relevante ontwikkeling, zet een cijfer in de juiste context.